

OKTOBER 2005 - JAARGANG 31 - NUMMER 5

Hak-al

Natuur- en Vogelwacht Culemborg

In dit nummer

Jubileumhemelvaartkamp La Brenne

Bijzondere ongewervelden in 2005

Nieuwe rubriek: Goed gezien!

Colofon

Voor vragen over de bezorging,
Loes Plaisier
0345 - 51 98 47

Redactieadres:
Dorpstraat 24
4111 KS Zoelmond
e-mail: redactie@nvwc.nl

Eindredacteur:
Louis van Oort

Redactie:
Ellen Geleedst,
Harry van de Warenburg,
Ruud Post,
Gerrit Jan Klop (webbeheer)

Uitgave:
Natuur- en Vogelwacht
Culemborg
Middelcoopstraat 1A
4102 CE Culemborg
e-mail: post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl

Vormgeving:
Ruud Post

Druk:
Jacobs Repro Service
Culemborg

Oplage:
380 exemplaren

Distributie:
A. van de Berg, Y. en J. Bosma,
Th. & A. Boudewijn, K. van Elst,
G. Greeve, J.J. Geleedst,
Y. Jakobs-Lammers,
L. v.d. Kooij, M. Steltenpool,
W. van de Ree, W.&C. Rubers,
W. de Rooij, H. v.d. Warenburg
en F. Waroux.

Lidmaatschap:
Hak-al is een uitgave van de
Natuur- en Vogelwacht
Culemborg en wordt gratis
onder haar leden verspreid.

Van de redactie

Beste Hak-al-lezers,

De Hak-als volgen elkaar dit jaar in rap tempo op. Het jubileumnummer was de deur nog niet uit, of we konden alweer aan de slag met het oktobernummer. Het leek verdorie wel werk! Maar het is en blijft werk dat we met groeiend plezier doen. We merken namelijk dat steeds meer leden een bijdrage kunnen en willen leveren aan ons verenigingsblad, **dat daardoor per aflevering interessanter en ook afwisselender wordt.** Daar zijn wij trots op, maar daar mag u nog trotser op zijn!

Wat hebben we deze keer voor u in de aanbieding? De hoofdmoot wordt gevormd door een fraai 'katern' over het jubileumhemelvaartkamp in La Brenne. De verhalen en waarnemingslijsten laten zien dat dit een fantastisch kamp moet zijn geweest. Dankzij de Hak-al kunnen de thuisblijvers alsnog een beetje meegenieten.

Ook zeer de moeite waard is het artikel van Annette van Berkel en Kars Veling over de bijzondere soorten ongewervelden die dit jaar in en rond Culemborg zijn waargenomen. Het lijkt wel of de vlinders, libellen, sprinkhanen en spinnen hun beste beentjes voor hebben gezet om het jubileumjaar van de NVWC luister bij te zetten. Het is echt opvallend hoeveel nieuwe of bijna nieuwe soorten voor de streek in 2005 zijn opgedoken in ons verspreidingsgebied. Kars en Annette doen alle bijzonderheden uit de doeken.

Ik denk dat de lezers ook bijzonder veel plezier zullen beleven aan de vaste rubrieken. Frans Waroux komt bijvoorbeeld met een uiterst spannende aflevering van Mythen & Legendes der NVWC, waarin een woonhuis dreigt te worden verpletterd door een boom. Ellen Geleedst ontsluit de geheimen van de naam 'putter', terwijl het bestuur een stevige bijdrage heeft geleverd met een trits belangwekkende artikelen van afzonderlijke bestuursleden.

Daarnaast is er een nieuwe rubriek in het leven geroepen. De redactie krijgt door de komst van de digitale camera's namelijk vaker dan voorheen leuke natuurfoto's van leden opgestuurd, omdat zij een bijzondere soort, een leuk fenomeen of wat dan ook hebben vastgelegd. Met de nieuwe rubriek 'Goed gezien!' hebben we in de Hak-al een speciaal plekje gereserveerd voor dergelijke zeer welkome bijdragen. Overigens hebben we wat betreft de aanlevering van fotomateriaal een dringend verzoek. Digitale foto's krijgen van het programma vaak namen mee als PIC464B. Hierdoor is het voor de redactie natuurlijk enorm lastig uitzoeken welke foto nu waar bij hoort. We zouden daarom graag zien dat u de foto's die u stuurt een duidelijke naam meegeeft, zodat verwisselingen (en teleurstellingen) voorkomen worden en voor ons het uitzoekwerk vermindert.

Rest mij nog u veel leesplezier te wensen. En: vergeet de volgende Hak-al niet! Er komt in december namelijk alweer een nummer uit en u kunt de hele maand oktober nog kopij inleveren.

Louis van Oort

Nummer 5

Het voorblad
Wespen spin in Zoelmond

Foto:
Paul van Veen

- 04** Zouwenboezem
- 05** Mythen en Legendes der NVWC
- 07** Van de leesplank
- 09** Zwerfvuilcontract
Ooievaarinvasie aan de Prijseweg
- 10** Goed gezien
- 12** Het landschapontwikkelingsplan
- 13** Oproep aan alle lezers
- 14** Leuke insecten en spinnen in 2005
- 16** Vissenexcursie Baarsemwaard
- 18** Green Rangers Culemborg
- 20** Nieuws van het bestuur
- 23** Mysterybird
- 24** Waar komt die naam vandaan? De putter
- 25** La Brenne land van meer dan 1001 meren
- 27** Zoogdieren in La brenne
- 28** Planten van La brenne
- 30** Amfibieën en reptielen
- 31** Vlinders en andere insecten in La brenne
- 33** Vogelparadijsje in La brenne
- 35** Adressen
- 36** Agenda

Excursie 20 mei 2005

Zouweboezem

door José Crombach

Het is vrijdagavond en de lucht hangt vol met vogelgeluiden. Boven ons vliegt de eerste purperreiger en de zwarte sterns zwermen rond hun vlotjes. De gierzwaluwen van Guido Gezelle snerpen voorbij met een enorme haast. Een roerdomp roept vanuit de ruigte van het riet.

De rietgors toont zijn zwarte kopje. Foto: Ingrid Hille Ris Lambers

De sprinkhaanzanger wedijvert met de kleine karekiet wie het hardst kan zingen en op de weilanden en plassen verandert het avondlicht voortdurend door de snelle wisseling van zon en wolken die elkaar om beurten buitlend verslaan.

Een late watersnip schiet langs als wil hij het donker voor zijn. Aan de overzijde van het smalle wilgenpad ligt een impressionistisch schilderij dat varieert van wit naar diep roze en waar de roodbruine zweem van zuring roestig afsteekt tegen de schemering.

Deze avond is een weer een van de zeldzame parels van je vogelervaringen...

Lopend tussend geurend fluitekruid, komen we in de verstilde wereld van de schoolplaten van Jetses terecht met gele plomp en gele lis, begeleid door kikkergeluid, de nachtegaal die aarzelend aan haar intro begint, de koekoek in het wilgenbosje en de snor die maar blijft ratelen alsof hij duidelijk wil maken dat zijn plek nog niet bedreigd is...

Een rietgors toont zijn zwarte kopje hoog tegen een rietstengel en als even later een waterral met zijn vuurrode snavel tegen een plotseling opkomende zwarte lucht te zien is, lijkt het of je in een levend 17de eeuws stilleven loopt. De kwetterende puttertjes (distelvink) versterken dit beeld alleen maar.

Een impressionistisch schilderij. Foto: Ingrid Hille Ris Lambers

Mythen en Legenden der NVWC door Frans Waroux

De geboorte van de NVWC is eigenlijk voortgekomen uit een relatie tussen een groep mensen uit Culemborg die alleen maar het beste voor hadden met de natuur in en rond Culemborg en een groot aantal fors doorgeschoten knotwilgen, her en der verspreid in de uiterwaarden en landerijen eromheen. Van deze mensen heeft in het bijzonder Chris Kalden een belangrijke voortrekkersrol vervuld. Niet alleen was hij in staat talloze mensen uit zijn brede kennissenkring te mobiliseren. Zijn hele familie, pa Kalden, ma Kalden zijn zus Petra en zijn neef Leen Kalden, waren vaste krachten wanneer er waar dan ook gesnoeid moest worden.

In die tijd was er absoluut nog geen sprake van versnipperen van het snoeihout. Ik ben er zelfs van overtuigd dat in het begin van de jaren zeventig, toen zo'n beetje het knotten ging beginnen, deze versnipperaars nog uitgevonden moesten worden.

Het kleine en korte hout werd simpelweg verbrand. Het dikke hout werd in meterstukken gezaagd en verkocht. Nadat er gesnoeid was en de meterstukken aan de weg werden opgestapeld, werd houthandel Burger gebeld en werd in de loop van de week aansluitend aan een knotzaterdag het hout opgehaald. Aan het einde van een seizoen werd dan afgerekend. Vijfentwintig gulden per ton. Wij waren er nooit bij wanneer er gewogen werd. Weegbriefjes hebben we nooit gezien. Het was een onverwachte, welkome inkomstenbron voor de NVWC. Chris reed in die tijd in een donkergroene Renault-4. Niet al te groot maar uiterst functioneel. Er kon onnoemelijk veel aan materialen en hulpmiddelen in verstouwd worden. Dus als er geknot moest worden gingen daar de kettingzaag, de jerryzagen, de beugelzagen en allerlei ander gereedschap in op weg naar de werkplek. En omdat er ook verbrand werd was een ton afgewerkte olie een ideale opstart om het vaak natte maar altijd vochtige hout in de brand te krijgen. Eerst werd zorgvuldig de locatie bepaald waar verbrand zou gaan worden. De windrichting was hierbij de alles bepalende factor. Dan een oude autoband die aan de binnenzijde werd volgestopt met oude kranten. Daar dan de eerste oogst aan takken overheen met weer oude kranten ertussen en dan een flinke scheut olie erop. Lucifer erbij en een belangrijk onderdeel van het knotten was voor de gehele dag onder controle. En aan brandmeesters geen gebrek. Het merendeel van de aanwezige jeugd hield zich alleen maar bezig rond de brandstapel.

Glimmende olietanker

Er moest geknot worden aan de Diefdijk. Chris dus met volle bepakking in zijn donkergroene Renault-4 over de A2, door het veld, richting brug over de Vliet naar de Diefdijk. Komt er bij de brug van rechts een auto waar vrijwel nooit een auto vandaan komt. Chris en ik zijn in gesprek. Chris ziet de auto wel, realiseert zich te laat dat we met volle bepakking rijden, maakt op zijn manier een stop, die iets weg heeft van wat men een noodstop noemt en seconden later ziet de donkergroene Renault-4 er van binnen uit als een diepzwart glimmende olietanker. Eerst een golf olie naar voren door de noodstop. Daarna nog een nagolf de andere kant op richting vijfde achterdeur. Riet van Brenk, wat nu de vrouw van Chris is, was daar niet echt gelukkig mee. Want op andere dagen dan knotdagen was zij vaak medepassagier. En veel reuk-, geur- en kleurstoffen worden weliswaar uit olie gemaakt, maar dan heeft die olie al heel wat bewerkingen achter de rug. Deze olie was van een totaal andere samenstelling. Ook wat geur betreft. Hoewel we daarna deze donkergroene Renault-4 auto redelijk gereinigd hebben, was het toch geen aanrader deze auto nog lang te blijven rijden. Hoewel, er zaten voor die tijd enkele van die irritante piepjes in de auto die nu plotsklaps verdwenen waren. Chris ging toch voor een andere auto.

Perfecte organisator

Eén van de vaste knotters was ook, de inmiddels overleden, Hans Rietvink. Hans was zo enthousiast dat na verloop van tijd ook zijn ouders tot de vaste kern van knotters gingen behoren. Toen dan ook Chris Kalden door verhuizing zijn enorme inbreng voor het knotten niet meer kon invullen, was het Jan Rietvink die zijn rol overnam. Een perfecte organisator. Zoals dat heet, de juiste man op de juiste plaats. Steeds alles tot in de puntjes verzorgd en voorbereid. En de knotgroep kon zonder haperen doorgaan met de activiteiten.

Jan maakte ook een jaarprogramma, regelde waar we koffie konden drinken en een boterham konden eten, zorgde voor het gereedschap, maakte de uitnodigingen, stukjes voor de krant, enz., enz.

Op enig tijdstip stond de locatie 'Eind Rietveldseweg' vlak voor de ingang van die waterplas op het programma. Er stonden daar enkele oude, lage wilgenbomen die bijna op instorten stonden in een paardenwei parallel lopend

aan de Rietveldseweg. Van de gemeente hadden we toestemming gekregen dit gedeelte voor doorgaand verkeer tijdelijk af te sluiten. Als we nog tijd hadden dan konden we ook nog een grote wilgenboom doen die tussen de schuur en het woonhuis stond opgesteld en in de loop der jaren als een verduisteringsgordijn voor dit woonhuis was gaan fungeren.

‘Hebben we een verzekering?’

Geen probleem, volgens Jan Rietvink. Tenslotte beschikten wij over een ruime ervaring. We hadden tijd dus werd ook aan deze boom begonnen. Eerst wat klein spul en daarna de forse spil van de boom met een doorsnede van zeker 60 tot 70 centimeter. De kettingzager begon. Eerst de juiste plaats van de zaagsnede bepalen. Het was ook wat gaan waaien. Zaagsnede zodanig dat de boom, van zo’n 15 meter hoogte, precies de andere kant zou neerkomen dan waar het woonhuis stond. De wind trok verder aan en de zager was al tot over de helft gevorderd. Alleen het beroerde van alles was dat de wind precies in de richting van het woonhuis stond. De boom begon ook al geweldig te kraken doordat de wind met de minuut in kracht ging toenemen. Jan Rietvink geraakte in alle staten. “Frans, hebben we een verzekering?” Ik zei ja, maar wist absoluut niet of in de polisvoorwaarden van onze WA-verzekering vallende bomen op woonhuizen meeverzekerd waren. We hebben het zekere voor het onzekere genomen. Jan Rietvink sommeerde de bewoners hun pand te verlaten. Twee oude mensen waarvan de vrouw spontaan begon te huilen. Dit werkt beslist motiverend op je gevoel om zo’n klus tot een goed einde te brengen. Inmiddels hielden we, met de gehele knotploeg in het land, met een stuk touw de zware boom onder controle. Dat dachten we maar: we werden met elke windvlaag met z’n allen aan dat touw gewoon teruggetrokken.

Jan ging naar een boerderij even verderop, legde het probleem voor en even later kwam een zware tractor het land inrijden. Het touw wat om de boom bevestigd was werd vastgemaakt aan de tractor die tegen de wind in heel langzaam de boom de goede valrichting dirigeerde.

Verrekte spannend want in de boom de kettingzager, alle knotters bij de tractor in het land, Cor Rietvink troostend bij de vrouw des huizes en.... toen brak het touw. Een geweldige schrikreactie, een hevig krakende boom, een stormachtige wind waardoor het ruisen van tienduizenden blaadjes aan de bomen toch een heel ander verhaal wordt.

Knotshow

Vanuit diverse boerenschuren uit de omgeving werden direct andere, zwaardere stukken touw aangesleept die op snelheid aan elkaar en daarna weer werden vastgemaakt aan boom en tractor. Er was inmiddels een ruime belangstelling waar te nemen aan de Rietveldseweg voor deze niet geplande ‘knotshow’. Tegen de wind in en met donderend geraas kreeg de tractor het voor elkaar de boom in het weiland te laten neerkomen. We hebben met z’n allen staan dansen. Ik wist niet dat Jan Rietvink zo goed kon dansen. Er werden handen geschud, er werd zweet weggewist er werden ook nog wat foto’s gemaakt. Volgens mij zou Kars Veling daar nog over beschikken hoewel ik daar niet zeker van ben.

Ik ben stellig van mening dat deze klus met voorsprong de meest indrukwekkende operatie in het bestaan van de knotgroep is. Op deze middag zijn enkele mensen enkele kilo’s in gewicht lichter geworden. Ik ben ook van mening dat er rustiger manieren zijn om van overgewicht af te komen.

Ieder NVWC-lid heeft ongetwijfeld wel eens iets meegemaakt dat in de loop der jaren is uitgegroeid tot een anekdote. Wij zijn zeer benieuwd naar dergelijke verhalen en hopen er zoveel mogelijk vast te leggen in de Hak-al. Alleen op die manier gaan dergelijke anekdotes, maar ook de namen van de betrokkenen, niet verloren. Heeft u ook een verhaal dat goed past in deze rubriek, laat het ons weten. U kunt uw ‘Mythen en Legendes’ -hoe kort of lang ze ook zijn- sturen naar redactie@NVWC.nl, of naar het redactieadres: Ellen Geleedst, Dorpsstraat 24, 4111 KS, Zoelmond.

periode: april - juni 2005

VAN DE Leesplank

door Leo van der Kooij

Hieronder volgt een selectie van de artikelen die ofwel opmerkelijk ofwel van belang kunnen zijn voor de zaken waarmee onze vereniging zich bezig houdt.

't Altenatuurtje

De Vereniging Altenatuur viert dit jaar haar 25-jarig bestaan. Haar blad 't Altenatuurtje brengt dit keer leuk nieuws over bijzondere planten die in 2004 tijdens Flora-inventarisaties zijn aangetroffen. In 47 geïnventariseerde blokken werden in totaal 550 plantensoorten gevonden (zie bladzijde 16 en 17).

IVN Tiel

Op bladzijde 7 en 8 van Blad staat nog meer plantennieuws uit het Rivierengebied. In 2004 vond de plantenwerkgroep uit Tiel hongerbloempje, hertsment en kruisbladwalstro in Passewaaij en slijkgroen in de Willemspolder.

Boomblad

Nieuws over de Noordzee in Boomblad nummer 3. De laatste jaren worden er veel dolfijnen en bruinvissen voor de Nederlandse kust geteld. Dat is (volgens onderzoeker Mardik Leopold) geen goed teken. Want de dieren zwemmen er niet omdat het zo goed met ze gaat, maar omdat er vreemde dingen gebeuren in de Noordzee. Plankton bloeit eerder dan normaal, waardoor een kettingreactie ontstaat die gevolgen heeft voor het hele ecosysteem van de Noordzee. Tellingen van walvisachtigen, die ook dit jaar in de zomer zullen plaatsvinden, moeten dat bewijzen.

In Boomblad nummer 4 berichten onderzoekers Robert Kwak

en Arie van den Berg over de veranderingen in het broedvogelbestand van Nederland. In 25 jaar is er veel veranderd. Een en ander vormt de aanleiding om een nieuwe indeling van broedvogeldistricten te maken. De onderzoekers komen op een totaal van 22 broedvogeldistricten tegenover 18 districten volgens de oude indeling van 25 jaar geleden. In Alterra-rapport 1006 worden de onderzoeksresultaten gepubliceerd.

Argus

In Argus aandacht voor roeken en het vliegend hert. Dit grote insect heeft hiermee een primeur. Het is voor het eerst dat dit blad van Faunabescherming een artikel aan een insect wijdt.

Bomennieuws

De NVWC wil meer gaan doen aan bomen om zo tot een beter gemeentelijk bomenbeleid te komen. Onze vereniging is onlangs donateur geworden van de Bomenstichting en ontvangt daarom sinds dit jaar haar kwartaalblad Bomennieuws. In dit nummer onder andere een interessant artikel over de grove den en andere dennen (bladzijde 12 - 15).

Knipselkrant

Verhitte Friese eierzoekeers stuurden afgelopen maart een kogelbrief naar plaatsvervangend voorzitter H. Niessen van Faunabescherming. Het verbod op eierzoekeers, lees eierrapen, doet kennelijk bij enkele fanatici het gevoel voor fatsoen

verdwijnen (zie Knipselkrant pagina 1).

De Kruisbek

Op bladzijde 6 tot en met 11 van Kruisbek nummer 2 schrijft Frits Franssen ook over weidevogels. In het artikel "Weidevogelbescherming: slalommen in een mijnenveld" beschrijft hij hoe allerlei factoren en maatregelen vaak tegen elkaar inwerken zodat er tot nu toe bitter weinig resultaat wordt geboekt. In Kruisbek nummer 3 zeer interessante artikelen over respectievelijk kraaien en eksters in Amersfoort en grote en kleine zilverreigers in de provincie Utrecht.

De Levende Natuur

"100 jaar Natuurmonumenten" is het thema van De levende natuur. Allerlei interessante beschouwingen over resultaten, beleid en ontwikkelingen van de grote landelijke vereniging zijn in dit extra dikke nummer bijengevoegd. Het Naardermeer en het Fochteloërveen komen uitgebreid aan de orde. Zelfs vond ik het artikel van Harm Piek over begrazing zeer het lezen waard (zie pagina 124-128).

Lutra

Het tijdschrift Lutra richt zich nadrukkelijk op een internationaal publiek van zoölogen. De laatste jaren verschijnen vrijwel alle artikelen in de Engelse taal. Wel eens gehoord van de European Souselok? Wie meer wil lezen en de Engelse taal voldoende beheerst, komt er veel over te weten.

Mooi Gelderland

Mooi Gelderland, het tijdschrift van het Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen (met twee e's), laat duidelijk zien waar Geldersch Landschap op afkoerst: de instandhouding van een mooi cultuurlandschap zoals dat vanouds zijn optimale vorm vindt in goed onderhouden landgoederen. Vandaar, weg met die Schotse hooglanders met hun

enge lange haren en nog engere lange hoorns en in plaats daarvan oude huisdierrassen die in ons cultuurlandschap passen.

Natuurbehoud

Wat minder kritisch en minder gedegen dan de Levende Natuur besteedt Natuurbehoud natuurlijk ook aandacht aan 100 jaar Natuurmonumenten.

Nieuwsbrief – EIS Nederland

In deze nieuwsbrief wordt onder ander bericht over het nieuwe boek "De wespen en mieren van Nederland" en een voorlopig verslag van de 2000-soortendag die op 21 en 22 mei jongstleden werd gehouden in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

Terra

In Terra nummer 3 staan twee heel verschillende personen centraal. Het zijn de politicus André Rouvoet en de cabaretier Ivo de Wijs. Wat zij gemeenschappelijk hebben, is hun betrokkenheid bij Natuur en Milieu.

Het interview met Ivo houdt verband met diens afscheid als presentator van het radioprogramma Vroege Vogels.

Van Nature

Voor de derde keer in deze rubriek 100 jaar Natuurmonumenten. Bij het aprilnummer Van Nature was een speciaal nummer met de titel "100 jaar later" toegevoegd. Terugblikken en vooruitzichten in het advies van de Commissie Toekomst Natuurbescherming wordt hier weergegeven.

Het bestaat uit de volgende delen:

- 1) 1905 - 2005 - Wat leert ons een eeuw vol verandering?
- 2) 2005 - 2105 - De onzekere toekomst
- 3) Verandering: maar ook constanten
- 4) Vergezichten: focussen op kansen
- 5) Buitenkansen: adviezen en overwegingen

Bij een jubileum hoort een cadeau. De overheid droeg op 20 april jongstleden het volledig beheer van het nationaal Park

Schiermonnikoog, 6200 hectare, over aan Natuurmonumenten. (nummer 5 bladzijde 1).

Vlinders

De razendsnelle veranderingen in de Nederlandse landschappen en natuurgebieden moeten beter gevolgd kunnen worden. Recente verspreidingsgegevens van een groot aantal dieren en planten ontbreken. Wat betreft vlinders en libellen besteedt Vlinders aandacht aan de inhaalslag om alsnog voldoende gegevens te verzamelen.

Vogelnieuws

Vogelnieuws komt met een themanummer over de rode lijst uit. Hoofdrospelers zijn de boerenzwaluw, vogels van houtwallen en singels, de ijsvogel, de huismus, vogels in Zeeland, de veldleeuwierik en de duinpieper.

Vogels

Ook in Vogels krijgt de veldleeuwierik volop aandacht evenals de kraanvogel en de zwaluwen. Allerlei vogelnieuws, tips voor vogelrijke gebieden en prachtige vogelfoto's maken het nummer weer tot een kijk- en leesfeest.

Zoogdier

Nederland telt een internationaal bedreigde diersoort; de noordse woelmuis. In Zoogdier lezen we hoe de noordse woelmuis op het eiland Texel zich kan handhaven. Halverwege de jaren tachtig verscheen door toedoen van de mens de aardmuis op het eiland. Dit is een concurrent. Hoe de noordse woelmuis zich kan handhaven, lezen we in Zoogdier (bladzijde 3 - 7).

Ook uit zee duiken soms nieuwe soorten voor Nederland op. Op 12 april strandde een zwanger vrouwelijk exemplaar van de spitssnuitdolfijn van Blainville (*Mesoplodon densirostris*) op het Amelandse strand. Verder nieuws over deze vondst op bladzijde 19.

Samenwerking en synergie – jaarverslag 2004 van het Geldersch

landschap en Gelderland Kastelen Tenslotte stuurde het Geldersch Landschap haar jaarverslag over 2004. Het is een lezenswaardig en mooi vormgegeven verslag geworden.

Waarnemingenverslag Ongewervelden 2005

Veel dikker en van talrijke stippenkaarten voorzien is het waarnemingenverslag ongewervelden. Alle soorten sprinkhanen, libellen en dagvlinders die in de periode 2000-2004 in Nederland zijn waargenomen staan per soort met een stippenkaart weergegeven. Watergaasvlieg, grote gerande oeverspin, lentevuurspin en vliegend hert maken de uitgave compleet.

Overzicht van de ontvangen tijdschriften in deze periode:

't Altenatuurtje
Natuurbeschermingsvereniging
Altenatuur nummer 3 mei 2005
IVN Tiel jaargang 17
nummer 2 zomer 2005
Boomblad
Alterra jaargang 17 nr. 2 en 3,
april en juni 2005
Argus
de Faunabescherming jaargang 30
nr 2 – juni 2005
Bomennieuws
De Bomenstichting 29 jaargang
nummer 4 winter 2004
Culemborg in Beeld –
Gemeente Culemborg
Knipselkrant
Faunabescherming jaargang 29
nr 2 mei 2005
De Kruisbek
Vogelwacht Utrecht jaargang 48
nrs 2 en 3 april en juni 2005
De Levende Natuur – jaargang 106
nr 3 mei 2005
Lutra, Zoogdierkunde jaargang 47
nr 2 december 2004
Mooi Gelderland
Geldersch Landschap
jaargang 2 nr 2 zomer 2005
Natuurbehoud
Ver. Natuurmonumenten
jaargang 36 nr 2 2005
Nieuwsbrief – EIS Nederland

nummer 40 juni 2005
 NVL Nieuwsbrief
 Ned. Ver. voor Libellenstudie
 jaargang 9 nr. 2 juni 2005
 Rivierenmagazine
 Provincie Gelderland – nummer 13
 juni 2005 plus kwartaalbulletin mei
 2005
 Terra
 Stichting Natuur- en Milieu
 jaargang 1 nummers 3 en 4 mei
 en juni 2005
 Van Nature
 Vereniging Natuurmonumenten
 jaargang 15 nrs. 4, 5 en 6 april, mei
 en juni 2005
 Vlinders
 De Vlinderstichting jaargang 20
 nr 2, mei05
 VNMW-krant
 Ver. Natuur en Milieu
 Wijk bij Duurstede
 juni 2005
 Vogelnieuws
 Vogelbescherming jaargang 16
 nummer 2 juni 2005
 Vogels
 Vogelbescherming jaargang 24
 nr 2 juni 2005
 Zoogdier
 Vereniging Zoogdierkunde en
 Zoogdierbescherming
 jaargang 16 nr. 2 juni 2005

Alle tijdschriften en jaarverslagen
 liggen sinds 15 augustus op de
 leestafel in ons clubhuis.

Zwerf- vuil- contract

Zaterdag 4 juni was het eindelijk
 zo ver! Het zwerfvuilcontract
 werd ondertekend met de
 wethouder van de gemeente
 Culemborg. Dit viel niet mee, want
 de wethouder was verdwaald in
 de Baarsemwaard! Marthe en
 Timo tekenden namens de Green
 Rangers Culemborg (GRC). Alle
 kinderen kregen blauwe petjes en
 wij (GRC) een cheque ter waarde
 van 100 euro. Daar moet wel
 voor gewerkt worden, dus gingen

Ooievaarinvasie aan de Prijsseweg

De scholen waren nog niet begonnen of het werd weer heerlijk weer. Voor de boeren de gelegenheid om nog eens het gras te maaien. Daar begonnen ze mee op 18 augustus en wij konden onze ogen niet geloven. Zoveel ooievaars liepen door het gemaaid gras in het weiland naast ons huis.

We zijn ze gaan tellen en gelukkig hielden ze zich rustig en bedaard. Het waren er wel dertien! Ik weet niet of ze er iets met elkaar over hadden afgesproken, maar wij vonden het er erg veel. De meeste hadden rode poten en dezelfde kleur snavel. Er liepen er ook tussen met gele poten. Misschien jonkies? De volgende dag liepen er nog negen exemplaren te smikkelen van de lekkere hapjes tussen het hooi. Daarna hadden ze blijkbaar hun ooievaarbuikjes vol en liepen er nog drie rond te stappen.

Verder zien we wel regelmatig ooievaars overvliegen of in het weiland staan. Leuk dat het blijkbaar weer goed met ze gaat.

Winy en Jilles Verdouw

Goed gezien!

De komst van de digitale camera heeft het voor velen gemakkelijker gemaakt goede foto's te maken. Je kunt namelijk meteen het resultaat zien en als het niet bevalt, wis je de foto om er meteen nog één te nemen. De redactie krijgt dan ook vaker dan voorheen leuke natuurfoto's van leden opgestuurd, die een bijzondere soort, een leuk fenomeen of wat dan ook hebben vastgelegd. Dit heeft ons doen besluiten een nieuwe rubriek in het leven te roepen, met de naam "Goed gezien!". Uiteraard ontvangen we het liefst kopij (eventueel met afbeeldingen) in de vorm van op zichzelf staande artikelen, maar op deze manier is er ook ruimte in de Hak-al voor wat 'kleinere' bijdragen: interessante foto's met een stukje begeleidende tekst. Wellicht voor de niet-schrijvers onder ons een mooie gelegenheid om toch ook een bijdrage aan de Hak-al te leveren. Stuur dus in die foto's, maar vergeet er niet bij te vermelden waarom het zo bijzonder is wat we te zien krijgen.

Koninginnepage

Dit zijn drie foto's van een koninginnepage die op 3 juni is waargenomen door mijn schoondochter aan de Reelaan te Culemborg. Zij wonen in een woning op de eerste etage. De vlinder zat in een bloembak op hun balkon en is door mijn schoondochter gefotografeerd.

Jil Verdouw
(juni 2005)

Zwaluwnesten

Zoals jullie zien zijn de zwaluwen in Varna te Bulgarije nog lang niet uitgestorven. Op ons balkonnetje waren wel vier nesten waar ook de mussen gebruik van maakten. Het hele hotel trouwens (Hotel Chaika ofwel zeemeeuw) zat er vol mee. We hadden totaal geen last van muggen enzo. Foto's van ongeveer 2 weken geleden.

**Yvonne en Jos
Jakobs**
(juni 2005)

Het Landschapsontwikkelingsplan

door Mike van der Linden

Vanaf eind vorig jaar is de Gemeente aan het werk aan een Landschapsontwikkelingsplan (LOP), dat in de plaats moet komen van het Landschapsbeleidsplan uit 1993. Op dit moment ligt er een concept-plan op tafel, geschreven door een groot extern adviesbureau. In een Klankbordgroep die enkele malen geraadpleegd wordt, heeft ook iemand van de NVWC zitting.

Het LOP is het beleidsinstrument voor de Gemeente om de grote landschappelijke waarden van het Culemborgse buitengebied te bewaken, behouden en versterken. Letterlijk staat dit in het concept aldus omschreven: "Het doel van het LOP is het verbeteren van regionale landschapskwaliteit door bestaande landschappen te versterken, oude elementen terug te brengen, ooit begane vergissingen ongedaan te maken en nieuwe waarden toe te voegen."

Het moge duidelijk zijn: dit LOP gaat heel belangrijk worden voor landschap en natuur. De (letterlijke en figuurlijke) ontwikkelruimte ervan wordt er de komende jaren door bepaald. Daarnaast geeft het Plan de toetsingskaders aan die de Gemeente moet toepassen bij beoordeling van allerlei inrichtingsplannen, of ze nou van haar zelf afkomen, van andere overheden of van particulieren.

Het draait bij het LOP om landschap, en dus om natuur en cultuurhistorie. En juist daarom spelen er ook allerlei andere zaken een grote rol in, als de ontwikkelingen in de landbouw en in verkeer en wonen in het buitengebied. En zeker voor Culemborg met zijn kleine oppervlakte, nemen ook de relaties van het buitengebied met de bebouwde kom van de stad en met het buitengebied van de gemeenten Buren en Geldermalsen, een zeer belangrijke plaats in. Dat wordt in het concept-rapport terecht geconstateerd, als een basis voor de uitwerking.

Ook de grote rol die verbindingen tussen gebieden met aanzienlijke natuur- en landschapswaarde krijgen in het Plan is een goede zaak. Zo stellen de opstellers in hun 'functionele visie ecologie en water' voor om de natuurzone langs de Diefdijk (op zich al een verbindingzone) te verbinden met de Regulieren, en ook langs de andere kant van de stad een dergelijke zone in te richten. Spoordijk en de Meer kunnen daartussenin als verbindingzone worden opgewaarderd. En, verrassend: men stelt een verbinding voor tussen Zump en Plantage, en eventueel verder naar de uiterwaarden. Met inundatiekanalen, weteringen en eendenkooien wil men een ecologisch netwerk gaan vormen waarin waterberging en natuurontwikkeling een plaats krijgen. Zijn we dergelijke geluiden niet al eens eerder tegengekomen, in een (blijkbaar nog steeds vitaal) advies van de NVWC aan het College van B en W? Goede geluiden dus.

Maar daarnaast is er toch nog wel het een en ander op te merken. Helemaal gerust op een goede afloop zijn we niet. Natuurlijk, het is een concept-LOP. Maar dat moet wel eind februari definitief vastgesteld worden. Dan moeten alle losse eindjes en open stukken afgehecht en ingevuld zijn, en moet het ook door de bevolking en door de Gemeenteraad besproken en goedgekeurd zijn. En er zijn nogal wat van die losse eindjes en open stukken, vaak ook op cruciale punten. Hieronder een paar daarvan.

Men stelt dat Culemborg met natuur die tien procent van het grondgebied beslaat, meer heeft dan het gemiddelde van alle andere gemeenten. Dat lijkt echter twijfelachtig, het is maar wat je onder natuur verstaat. En dat is nu net niet goed duidelijk gemaakt. Het lijkt wel een kwestie van je rijk rekenen.

De opstellers van het Plan noemen het buitengebied gevarieerd en aantrekkelijk, en laten daarop volgen dat grootscheepse veranderingen daar niet nodig zijn om de landschappelijke waarden te waarborgen of versterken. Ze zien dus geen grote gevaren, nu of in de nabije toekomst. Dat lijkt echter te snel geconcludeerd. Waartoe zouden bijvoorbeeld de economische ontwikkelingen in de landbouw kunnen leiden wat betreft de inrichting van het buitengebied? Steeds meer andersoortige bedrijvigheid, steeds meer paardenbedrijven? Dat komt de versterking van het landschap toch niet ten goede. En dan de Put van Sanderse, is dat bijvoorbeeld niet een kwestie die dringend om een goede aanpak vraagt, ook al is dat een zeer ingewikkelde? Bovendien constateert men zelf wel vijf knelpunten (als de Korte Avontuur, het gebied tussen de Meer, de Zeedijk en de spoorlijn en het deel van de Geeren tussen Weithusen en de dijk). Maar daar gaat men vervolgens juist niet verder op in.

Het aanpakken van zwakke punten, of het aangeven van de richting waarin dat moet gebeuren, is niet de sterkste kant van het Plan zoals het er nu ligt.

Dit geldt ook de geconstateerde noodzaak om de samenhang met het buitengebied van Buren en Geldermalsen als uitgangspunt te nemen: dit onderwerp wordt niet uitgewerkt, terwijl daar ondertussen toch wel iets van op papier had moeten staan.

De 'functionele visie' die het plan verwoordt hebben we een goede genoemd. Maar of deze visie ook uitgevoerd gaat worden, is allesbehalve zeker. Het is een van de geopperde visies en de uiteindelijke keuze ligt niet bij de externe adviseurs maar bij de burgers, organisaties en belangengroepen en uiteindelijk natuurlijk bij de Gemeenteraad. De kans is dus aanwezig dat dergelijke ideeën slechts in onderdelen of anderszins afgezwakt terugkomen in het uiteindelijke plan.

Een van de belangrijkste nieuwe onderdelen van een LOP in vergelijking met een landschapsbeleidsplan is, dat ook vragen als: welke partijen worden bij de uitvoering van het LOP betrokken, en op welke manier? welke onderdelen worden wanneer in uitvoering genomen, met welke prioriteit? binnen het LOP beantwoord moeten worden. Het LOP moet zo concreet mogelijk en duidelijk uitvoeringsgericht opgesteld zijn, ofwel: "daadwerkelijk de uitvoering van het landschapsplan in gang zetten", zoals het in het LOP zelf staat.. Eigenlijk begint met deze vragen en punten pas het serieuze werk aan het LOP, waarover nog heel wat discussie zal ontstaan: het aangeven van ontwikkelingsrichtingen, het afwegen van belangen daarbij, het maken van harde afspraken en het aangaan van verplichtingen. Als een van de meer op de voorgrond tredende vertegenwoordigers van de belangen van natuur en landschap in Culemborg, is de NVWC een partij met wie de Gemeente samenwerking zal moeten gaan zoeken, net zo goed als met de 'gevestigde belangen' en andere organisaties. Dat schrijft de wet voor.

In het conceptplan staan (nog) geen uitgewerkte aanzetten hiertoe. Dit baart de grootste zorgen. Er is nog relatief weinig tijd om deze aspecten zorgvuldig te regelen. We moeten dan ook goed in de gaten houden dat de afweging van belangen en het toewerken naar concrete uitvoeringsplannen niet weer te snel moet worden afgehandeld. Of dat het weer gebeurt via de bekende paden van harde overwegingen en gevestigde belangen, waarbij de 'zachte belangen' van natuur en landschap de functie krijgen van sluit- en opvulstukken die pas aan bod komen als het raamwerk al vaststaat. Maar die ons het vertrouwen geven dat dit goed geregeld gaat worden.

Oproep aan alle lezers

De laatste tijd loopt het aantal waarnemingen dat wordt doorgegeven terug.

Eenzijds begrijpelijk; een doorgegeven waarneming is niet altijd ergens terug te vinden.

Daarin wordt vanaf nu verandering in gebracht.... Door de gegevens in te voeren op de website komen ze vanaf heden ook direct in een database terecht. Als club willen we deze gegevens beter gaan beheren en ze beter gaan benutten.

Daarom willen we iedereen oproepen alle bijzondere waarnemingen van insecten, planten, vissen, zoogdieren en niet te vergeten vogels door te geven via de website.

Dan ook nog een oproep voor deelname aan de riviervogeltelling. Als je de verschillende watervogels in onze regio een beetje kent, kun je meedoen. Van september tot en met april, iedere middelste zaterdag van de maand tellen we de watervogels in de uiterwaarden. De telling begint om 9.00 en duurt veelal tot 13.00 (soms korter en een enkele keer tot 13.30). Per auto rijden we door het telgebied, dat zich uitstrekt van de spoorbrug van Culemborg tot aan de pont van Wijk bij Duurstede. Op iedere oever is één team actief.

Hieronder volgt een schema van de teldagen. Heb je interesse om mee te doen, geef dan door op welke data je wilt tellen. Guido Mauro is coördinator van deze telling; zijn telefoonnummer is 0345-521319.

15 oktober	2005
12 november	2005
17 december	2005
14 januari	2006
18 februari	2006
18 maart	2006
15 april	2006

Alvast bedankt,

namens de vogelwerkgroep

Ingrid Hille Ris Lambers

Leuke insecten en spinnen in 2005

door Kars Veling en Annette van Berkel

Dagvlinders

Bruin blauwtje

Al vele jaren wordt er rond Culemborg goed op de dagvlinders gelet. Er is een boekje verschenen: 'Vlinderen tussen Lek en Linge' en daarvoor zijn de vrijwilligers van de NVWC vele duizenden uren op pad geweest. In al die veldwerkuren hebben ze echter nooit meer een **bruin blauwtje** gezien. De laatste melding dateert uit 1987 op de spoordijk bij de huidige Baarsemwaard. Groot was dan ook de verrassing om op 17 juli tijdens de inventarisatie voor de opvolger van dat vlinderboekje, een gidsje over de libellen in onze omgeving, in een bermpje langs de N320 bij Zoelmond, plotseling een **bruin blauwtje** aan te treffen. Het was een nog erg vers beest en het vermoeden bestaat dat hij vlakbij uit de pop is gekomen

Bruin blauwtje, in Zoelmond. Boven open en rechts gesloten. Foto's: Kars Veling

en dat er dus in de buurt een populatie zit. Net buiten het NVWC-werkgebied, tussen Geldermalsen en Wadenoijen, werd op 29 mei op een natuurontwikkelingsgebiedje langs de Linge overigens ook al een bruin blauwtje gezien. Het is een **blauwtje** waarvan de rupsen leven op reigersbek en ooievaarsbek en het diertje heeft voorkeur voor vrij droge zandige terreinen. Zowel mannetjes als vrouwtjes van deze vlinder zijn **bruin** van boven. Kenmerkend is de geblokte franje, doordat er zwarte lijntjes door de witte buitenrand lopen.

Eikenpage

Ook tijdens het libellen inventariseren, op 21 augustus, zagen we in de polder onder Asch een eikenpage. Zij zat in een doodordinair weiland te zonnen langs de bosrand van de Rode Wetering (bosje van SBB). In de omgeving stonden ook mooie hoge eiken in een zonnige bosrand, maar ondanks goed zoeken (lekker in het gras op je rug liggen en de boomtoppen in de gaten houden) werden hier geen andere exemplaren meer gezien. Het was dan ook al het eind van de vliegtijd. Van de eikenpage is maar een andere waarneming uit de Betuwe bekend, en dat

gaat om een rupsenvondst in 1921! Hopelijk heeft dit vrouwtje eitjes afgezet op deze plek zodat we ook volgend jaar de soort er kunnen aantreffen.

Oranje zandoogje

Op 24 juli werd een afgevlagen vrouwtje van het oranje zandoogje in de Zump gevonden. Het zal waarschijnlijk gaan om een zwerver vanuit Noord-Brabant, waar deze vlinder veel voorkomt. Misschien heeft ze er nog wat eitjes uit kunnen persen, zodat we komende zomer de nakomelingen te zien krijgen. De soort is later ook gezien op een veldje tussen Rumpt en Enspijk. Hier ging het wel om kakelverse vlinders. Het is weliswaar net buiten ons werkgebied maar het geeft wel aan dat steeds dichterbij voortplanting plaats vindt. Ook dat wordt dus spannend volgend jaar!

Libellen

Zwervende heidelibel

Er zijn dit jaar al een aantal leuke libellensoorten gezien. In de Baarsemwaard waren zwervende heidelibellen aanwezig. Deze vrij zeldzame libellen zaten in de strangen of beter gezegd erboven. De mannetjes patrouilleerden op zoek naar vrouwtjes. Er zijn ook tandems gezien (parende libellen). Zwervende heidelibellen zijn fel oranje-rood en hebben opvallende blauwe ogen; een fraai beestje.

Geelvlakheidelibel

Vanaf begin augustus worden op allerlei plaatsen geelvlakheidelibellen gezien. De mannetjes zijn rood, de vrouwtjes bruinig, maar opvallend zijn de grote gele tot geeloranje vlekken aan de basis van de vleugel. Dat valt zelfs op als ze langsvliegen. Er zijn er onder andere gezien in de Zump, de

Regulieren en langs de Veerweg.

Groene glazenmaker

Een soort die we nog niet gezien hebben is de groene glazenmaker. Waarom dan in dit stukje toch aandacht voor deze Europees beschermde libel? Omdat in de Regulieren de krabbescheer enorm aan het toenemen is en dat is de plant die de groene glazenmaker nodig heeft voor zijn voortplanting. De soort zit hemelsbreed zo'n kilometer of 25 van ons vandaan en het wachten is op de eerste zwervers die de Regulieren ontdekken.

Overige dieren

Greppelsprinkhaan

Tijdens de excursie van de insectenwerkgroep van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg op 2 juli werd in de Baarsemwaard een greppelsprinkhaan aangetroffen. Deze soort is nog niet eerder uit Culemborg en omgeving gemeld. Nader onderzoek wees uit dat er meer dan tien van deze sprinkhanen in de uiterwaard aanwezig waren en dat de soort zich dus echt hier heeft

Greppelsprinkhaan in de Baarsemwaard.
Foto: Kars Veling

gevestigd. De greppelsprinkhaan komt met name in Zeeland en Groningen voor en plaatselijk in het rivierengebied. Dit jaar is de soort ook op veel andere plaatsen in het rivierengebied gevonden. De

greppelsprinkhaan is afhankelijk van gras dat jarenlang blijft staan omdat de eitjes van deze soort twee of drie jaar in het gras zitten alvorens uit te komen. Waarschijnlijk zijn de sprinkhanen in de heel warme zomer van 2003 aangekomen en hebben ze zich toen voortgeplant.

Veelkleurig aziatisch lieveheersbeestje

We hebben er ook een lieveheersbeestje bij: het veelkleurig aziatisch lieveheersbeestje. Het beest is een weggelopen biologische bestrijder en is zich nu snel over Europa dus ook in Nederland aan het uitbreiden. Hij is gezien in de Baarsemwaard, Beusichemse waard, Lanxmeer, en in onze tuin op de Voorkoop. Onlangs zat er zelfs een bij ons in bed (het moet niet gekker worden!). Op internet kun je er van alles over vinden: <http://www.stippen.nl>.

Waarnemingen van het lieveheersbeestje kunnen worden doorgegeven aan Annette van Berkel, want men is de verspreiding en voortgang van de soort in Nederland aan het onderzoeken.

Wespenspin. Foto: Paul van Veen

Wespenspin

Terug van vakantie kregen we de melding dat er een wespenspin was gevonden. Dat was nou echt een beestje waar we al een paar jaar op zaten te wachten.

Het was in de Zump, een natuurparkje aan de rand van Culemborg. Het vrouwtje van deze spin is met haar lichaamslengte van bijna twee centimeter en haar indrukwekkende poten één van de grootste Midden-Europese spinnen. Door de geelzwarte tekening van achterlijf is het bovendien een zeer herkenbare soort. De spin is te vinden in heidevelden en ruigere graslanden waar ze op enkel decimeters boven de grond hun web maken. Het web, dat qua vorm en grootte vergelijkbaar is met dat van de gewone kruisspin, bevat een eigenaardige zigzagband van boven naar beneden. De wespenspin is in heel Europa aan een opmars bezig en heeft sinds het begin van de jaren tachtig ook in Nederland vaste voet aan de grond gekregen. Vooral vanaf 1999 is de soort aan het uitbreiden en nu heeft hij ook de Westelijke Betuwe bereikt. In de Zump zijn vier vrouwtjes aangetroffen. De NVWC had de melding ook doorgegeven aan de gemeente en we hebben de beesten weg kunnen halen voor het stuk waar ze zaten gemaaid werd. Ze zijn op een veilige plaats in de Zump weer losgelaten. Inmiddels is de spin ook al gezien in Zoelmond (zie foto), in de Eksterstraat in Culemborg, in de Goilberdingervaard, in de Ronde Haven (jeugdgroep) en in de Lazaruswaard bij de Pikse Bogert. Let er maar eens op, want het is een onmiskenbaar beest!

Met hartelijke dank aan alle overige waarnemers: Rob, Ingrid, Margreet, Louis, Karin en Paul.

*Heeft u een van deze dieren ook gezien of heeft u andere leuke insecten-waarnemingen? Geef ze door:
Annette van Berkel, ahvanberkel@planet.nl
Akkerwinde 9, 4102 JJ Culemborg*

Vissenexcursie Baarsemwaard

foto's en tekst van Ingrid Hille Ris Lambers

Vandaag, zaterdag 20 augustus, om 10 uur is er een excursie onder leiding van Berry Lucas en Gé van Beek in de Baarsemwaard. Onder de aanwezigen zie ik opvallend veel mannen en kinderen, als we ter hoogte van het kunstwerk aan de dijk verzamelen. We gaan dan ook op pad om te vissen.

Er zijn veel schepnetten en in de baai ten westen van de Baarsemwaard doen veel deelnemers een poging wat te vangen. Twee zonen van Berry gaan met een bootje het water op. Met een speciaal net voor op open water, de kor, hopen ze wat van de

verscheidenheid van soorten die in de Lek voorkomt te laten zien. In zijn inleiding had Berry al aangegeven dat de verscheidenheid aan wateren, zoals in de Baarsemwaard, veel vissen gelegenheid geeft te paaieren en zich voort te planten. In de luwte van kribben en nevengeulen kunnen ze voedsel vinden. Daarnaast komen ter hoogte van Culemborg veel soorten migrerende vissen voor. Veel vissen paaieren namelijk in de bovenloop van rivieren en keren dan terug naar zee.

Witvingrondel

Met het bovenhalen van de netten verschijnen de eerste visjes. Bakjes en emmers worden tevoorschijn gehaald en met de vangst erin doorgegeven. We zien de riviergrondel en de winde. We controleren of het een witvingrondel is, een soort die pas een jaar geleden voor het eerst is gevonden in Nederland. Er is ook een Amerikaanse rivierkreeft gevangen. Bij een mevrouw met een spinnenfobie breekt het zweet uit. Denk je veilig op vissenexcursie te gaan, vang je een beest met veel pootjes en lange sprieten. De rest is enthousiaster. Iemand wil weten hoe groot ze kunnen worden en wat voor recepten ervoor zijn. Deze exoot doet het heel goed in Nederland, zegt Berry. Ook in veel sloten en kleine wateren kun je goed rivierkreeft vangen.

De kleine visjes blijken niet goed bestand tegen een rol als educatief materiaal. Het riviergrondeltje leeft al spoedig niet meer, maar volgens de jongste excursiegangers slaapt hij slechts en moet hij gewoon mee in het bakje, naar de volgende visplek. Daar vangen we kolblei, snoekbaars en pos, ofwel schele pos, want hij heeft gekke uitstekende ogen.

Er zijn veldgidsjes om alles even na te zoeken. Windes blijken een oranje vlek in de bovenste helft van het oog te hebben en blankvoorn heeft rug en buikvin precies op dezelfde afstand van de kop.

We gaan nog iets verderop vissen, bij een echt Lekstrandje.

Roofblei

We gaan nog iets verderop vissen, bij een echt Lekstrandje. De kinderen lopen lekker het water in met diverse soorten schepnetten. Vanaf de krib maakt het bootje nog wat tochtjes om te vissen. We zien dan ook baars, blankvoorn en weer windes in de netten. We vangen ook twee jonge roofblei, een vrij nieuwe soort in Nederland die zich sterk verbreid heeft. Als je gaat hengelen kun je er bijna vanuit gaan dat je roofblei vangt, zoveel zijn er van. Deze soort jaagt op andere vissen die ze zonder te kauwen (ze hebben geen tanden) naar binnen werken. De kinderen vinden een Chinese

wolhandkrab, waarschijnlijk ook met een schip meegekomen van een verre bestemming.

Berry Lucas vertelt dat exoten het in eerste instantie vaak heel goed doen na kolonisatie. Aantallen nemen explosief toe als ze zich pas gevestigd hebben. Vervolgens na enkele jaren worden ze als prooi 'ontdekt' en neemt de populatie wat normalere proporties aan. Dat zie je ook bij de Aziatische korfmossel en bij de roofblei zal dat op den duur ook gebeuren.

Na een paar uurtjes vissen is de excursie ten einde. De bakjes en schepnetten gaan weer mee terug. Maar het riviergrondeltje mag natuurlijk niet achterblijven en gaat mee naar huis. In een zakdoekje. Zodoende kunnen we bij terugkomst de buurtbewoners ook laten zien hoe een riviergrondel eruit ziet.

Soortenlijst

Riviergrondel
Driedoornige stekelbaars
Pos
Kolblei
Winde
Snoekbaars
Roofblei
Baars
Blankvoorn
Aasgarnaaltje
Amerikaanse rivierkreeft
Chinese wolhandkrab (een dode)
Aziatische korfmossel
Driehoeksmossel

Green Culemborg Rangers

Nadat de zomervakantie weer voorbij was, hebben we nog even flink kunnen genieten van een mooie nazomer. Op 20 augustus zijn we gelijk weer begonnen met het nieuwe programma.

Voor het grootste deel is dit nieuwe programma klaar en tot aan de volgende zomervakantie opgevuld met leuke activiteiten. We hebben hierbij zoveel mogelijk rekening gehouden met de vragenlijsten die de kinderen hebben ingevuld. Met stip op nummer 1 stonden de lieveheersbeestjes, gevolgd door knotten en kikkers/salamanders. Enkele ideeën konden we niet inpassen in ons programma, zoals een "togje naar Australië" (Henk), of een nachtje logeren (Dagmar) of uitleg over de "menselijke voortplanting" (Daan de Rooij: mensen zijn toch ook dieren!). Uit de vragenlijsten kwam heel duidelijk naar voren dat de Green Rangers echt uit "buiten kinderen" bestaat!

Een belangrijke verandering die we hebben doorgevoerd zijn de tijden. Tegenwoordig duurt een activiteit 2 uur in plaats van 1,5 uur. Anderhalf uur bleek toch een beetje te kort te zijn voor de buitenactiviteiten. Na de zomervakantie heeft een aantal kinderen de jeugdgroep weer verlaten, maar de plekken waren zo weer opgevuld, zodat we nu weer met het maximale aantal van 15 kinderen zijn. In de vorige Hak-al hadden we geschreven dat Monica zou stoppen met de begeleiding van de Jeugdgroep vanwege haar studie. Haar studieroster blijkt mee te vallen dus we hoeven gelukkig geen afscheid te nemen.

Op de Jeugdpagina in deze Hak-al vind je weer wat verslagen en foto's van een aantal activiteiten.

iedereen nog een paar aardappels mee naar huis om te proeven.

Vleermuizen

Vrijdagavond 2 september zou een spannende avond worden. De kinderen hadden een brief thuis gekregen dat ze 's avonds werden verwacht om 19.00 uur en dat ze een zaklamp mee mochten nemen. Die avond waren ze allemaal erg nieuwsgierig naar

Wach

Goed luisteren naar de detector

wat we zouden gaan doen. Sommige dachten aan het kampvuur bij de kinderboerderij of toch liever bezig een geluidsinstallatie neer te zetten,

NME-middag "de Verandering"

Zondagmiddag 26 juni waren de Green Rangers en hun familie uitgenodigd op de kinderboerderij "de Heuvel". Het was de laatste activiteit van het seizoen en het leek ons leuk als de kinderen aan hun ouders en broertjes en zusjes konden laten zien wat ze het afgelopen jaar zoal gedaan hadden. Dus ze konden laten zien hoe je het weer meet, bodemdiertjes kunt vangen en hoe je de naam van diertjes opzoekt. Ook was er het vlinderspel, erg leuk voor groot en klein! Daarnaast waren er nog allerlei andere dingen die dag te doen op "de Heuvel", want de hele middag stond in het teken van "Verandering". Omdat de NVWC dit jaar dertig jaar bestaat, waren er allerlei activiteiten voor de kinderen van Culemborg georganiseerd door de vrijwilligers van NME (Natuur- en Milieu Educatie) en NVWC samen. Zo konden ze door een telescoop naar vogels kijken, op zoek gaan naar insecten in de natuurtuin, het nestkastenspel spelen en mee op excursie naar de Zump.

Temperatuur meten van de grond

Vlinderspel

Spinnen

Zaterdagmiddag 2 september werd er een fietstocht georganiseerd naar de Kinderboerderij de Heuvel. De kinderen kregen een brief thuis van de Green Rangers met de opdracht om een spinnenpak te maken. Het spinnenpak was een rugzak met een spinnenpak erin. De kinderen mochten hem goed gebruiken voor de rustiger werkende kinderen. De kinderen mochten laten lopen en zagen gin

...ten op de vleermuizen

Toen Kars zijn verhaal begon, werd het al snel duidelijk, ook de kinderen kregen het woord en er kwamen heel wat sterke verhalen over vleermuizen naar voren. Kars vertelde over de "echolocatie" van vleermuizen, dus hoe vleermuizen hele hoge geluiden gebruiken om tussen de bomen door te vliegen en insecten te vangen. Hij vertelde ook hoe wij die geluiden hoorbaar kunnen maken met een batdetector. Daarna zijn we op de fiets vertrokken naar de Plantage. Het was een zwoele zomeravond dus prima weer voor vleermuizen. Toen het eindelijk schemerig begon te worden, kwamen de rosse vleermuizen te voorschijn uit de dode bomen. Dat was een heel spektakel, de geluiden waren zelfs met blote oren te horen. Later kwam ook de gewone dwergvleermuis nog overvliegen. Toen we net weer terug wilde gaan naar de Ketelvink werd de eerste watervleermuis waargenomen die vlak over de vijver scheerde; hierbij kwamen de zaklampen goed van pas!

...nten aan nachtvinders, anderen aan
...n vleermuizen? Ondertussen was Kars
...de verwarring werd alleen maar groter!

Stadsboerderij Caetshage

Zaterdag 20 augustus waren we welkom op de Stadsboerderij Caetshage in Culemborg. We mochten meehelpen met het oogsten van de aardappels. Dit waren geen gewone aardappels die je normaal in de winkel ziet liggen, maar hele speciale rassen die erg lekker zijn maar wat minder makkelijk te schillen. Er was een aardappelsoort bij die helemaal paars was van buiten en van binnen. Rutger van Mazijk, die de proeftuin onderhoudt, kon er genoeg over vertellen en hij liet ons zien hoe je dat doet, aardappels rooien. Omdat er geen pesticiden worden gebruikt op de Stadsboerderij kwamen er niet alleen aardappels uit de grond maar ook een heleboel diertjes. Ook hebben we allerlei vreemde vruchtjes geproefd zoals ananaskers en de bloemen van de Oost-Indische kers! Toen we weer terug gingen naar de Ketelvink kreeg

...en
ochtend 17 september zijn we met Annette op pad geweest. Op de
de Ronde Haven, een mooie plek om spinnen te gaan zoeken. Eerst
n duidelijk gemaakt dat er met spinnen niet geplaagd mag worden,
is vervelend voor de spin maar ook voor de kinderen die spinnen vaak
riezelig vinden. Daarna mochten de kinderen heel het veld rond met
n loeppotjes. Door de regen en wind van de voorgaande dagen waren
webben vernield maar gelukkig scheen deze dag de zon waardoor de
veer druk aan de slag gingen om een nieuw web te maken. We vonden
el wat kruisspinnen, hooiwagens en kleine herfstspinnetjes. Maar wat
en als extra uitdaging hadden mee gekregen was het vinden van de,
lemborg ontdekte, wespenspin. Zou deze ook voorkomen in de Ronde
De kinderen gingen op zoek naar deze wit/zwart/geel gestreepte joekel
spin. Maar ze vonden hem niet.....de spin vond hen! Hij was mee gaan
de rugzak van Samuel, die zich een hoedje schrok toen hij iets uit zijn
ilde pakken. De spin werd snel in een loeppotje gedaan zodat iedereen
d kon zien. De kinderen waren door het dolle heen, nadat iedereen wat
was geworden mochten ze de wespenspin even op zijn of haar mouw
en. Dit was erg spannend! Zelfs Alissa en Tanja die bij elke spin die ze
ngen gillen, hadden hun angst overwonnen.

Uitleg van het vleermuisspel

Monica Noordhuis
en Gerdit Greve
gerdit.greve@planet.nl

Nieuws van het bestuur

Uitbreiding begraafplaats

Achterweg

Er zijn plannen om de begraafplaats langs de Achterweg uit te breiden. De gemeente heeft daar een plek schuin aan de overzijde voor op het oog en heeft aan de NVWC gevraagd of daar natuurwaarden aanwezig zijn waarmee bij de aanleg rekening gehouden moet worden. Mike, Annette en ondergetekende hebben vervolgens het gebied een aantal malen bezocht, waarbij we gelet hebben op de aanwezige planten, vlinders, libellen, vleermuizen en amfibieën. Ook is er naar vogels gekeken, maar het was al het einde van de broedtijd, dus een echte inventarisatie was niet mogelijk.

Op het veldje, een door paarden intensief begraasde wei, bleken maar weinig planten en dieren, laat staan bijzondere, voor te komen. Langs de rand, waar wat ruigte was waar de paarden niet bij konden, vonden we wel wat meer, maar ook geen echt bijzondere soorten. Hier en daar in het weiland zaten wat kustsprinkhanen en af en toe vloog een koolwitje over. Voor vleermuizen was alleen de rand interessant, maar dan vooral om daarlangs naar hun jachtgebieden te vliegen.

Kortom, onze conclusie was dat het terrein door de ingreep eigenlijk alleen maar beter kan worden voor plant en dier!

kv

Ledenwerfactie 2005

Een van de activiteiten van NVWC 30 jaar is de start van een ledenwerfactie. Het streven is om in 2005 50 nieuwe leden erbij te krijgen. Iedere aanbrenner van het tiende nieuwe lid ontvangt een exemplaar van het boek 'Opgewarmd Nederland'. Dit tiende lid, de familie Dane, woont in de wijk Lanxmeer waar dit jaar de plantenexcursies en zangvogel- en amfibieënexcursies zijn gehouden. Deskundigen uit de wijk hebben er bovendien het broedvogelonderzoek herhaald, zodat een vergelijking kan plaatsvinden met de gegevens uit '98. De Lanxmeer-bewoners zijn huis-aan-huis geïnformeerd over deze activiteiten. Inmiddels hebben zich tot nu toe negentien nieuwe leden in 2005 aangemeld. Dus: wie brengt het twintigste nieuwe lid aan?

Om als vereniging op sterkte te blijven is het nodig leden te werven. In 2005 hebben tot nog toe, om diverse redenen, 22 leden bedankt als lid. Om de balans in evenwicht te houden is het belangrijk dat iedereen nog even zijn best doet om een familielid, een buur of een vriend op het bestaan van de NVWC te wijzen.

ghb

Nieuwe-leden avond

In april dit jaar is een bijzonder gezellige, informatieve avond gehouden voor al diegenen die in de drie jaren daarvoor lid geworden waren. Bijna 50 uitnodigingen zijn de deur uit gegaan, en ruim 15 mensen waren die avond aanwezig, een aantal had zich afgemeld.

Kars startte, na een welkom, zijn presentatie over het werkgebied van de NVWC, met daarbij enkele bijzonderheden over de mooiste groene plekjes. Vanuit de diverse werkgroepen hielden vertegenwoordigers een kort

praatje over het doel en de werkwijze van hun activiteit. In de pauze was er gelegenheid voor het bekijken van een tentoonstelling en het leggen van informele contacten. Tot slot konden vragen gesteld worden om nog meer duidelijkheid over het wel en wee van de vereniging te krijgen. De nieuwe leden gaven blijk van veel waardering voor de werkwijze en de activiteiten van de NVWC. Het komende jaar zal deze avond zeker herhaald worden. We hebben per slot van rekening alweer zo'n twintig nieuwe leden.

ghb

Van ALV naar Kernledenoverleg

Tot 2003 was de maandelijkse ALV (Algemene Ledenvergadering) het platform waar de besluiten van de Vogelwacht genomen werden. Vanaf maart 2003 is deze bestuursvorm overgegaan naar een maandelijkse Bestuursvergadering en een halfjaarlijks overleg met de coördinatoren van de vereniging. Veel actieve betrokken leden vallen niet onder de term coördinator maar horen wel bij dit overleg. Daarom is de naam van dit overleg veranderd in Kernledenoverleg. Naast de coördinatoren van de werkgroepen zijn de Hak-al-redactie, de webmaster, de kantinebaas, kortom, zijn de kernleden van de vereniging van harte uitgenodigd om over de gang van zaken binnen de vereniging mee te denken. Maar ook om vanuit het bestuur geïnformeerd te worden over een aantal ontwikkelingen in en rond de vereniging. Zo is de NVWC bijvoorbeeld verplicht om voor 2006 een ARBO-plan in werking te hebben. Het bestuur heeft het plan inmiddels op papier, maar de werkgroepen moeten met dit plan aan de slag. Ook de leden van de werkgroepen hebben de

informatie nodig. Belangrijk genoeg om de twee avonden per jaar voor het Kernledenoverleg vrij te houden.

ghb

Ondertekening zwerfvuilconvenant

Zaterdag 4 juni was het zover, het zwerfvuilconvenant kon worden ondertekend. Met de gemeente was afgesproken dat de NVWC-jeugd zich in zal zetten voor het schoon houden van de Baarsemwaard, de plek waar vaak een excursie naartoe gaat. Maar omdat de beheergroep van de Ketelvink al jaren het terrein rond de Ketelvink afvalvrij houdt, is ook die bij het convenant betrokken.

De jeugdgroep, leden van de beheergroep en het bestuur spraken met de wethouder af in de Baarsemwaard, waar de ondertekening zou plaatsvinden. De jeugd zou daarna meteen aan de slag gaan. Marthe en Timo tekenden namens de Green Rangers Culemborg (GRC), Joop Schuurman en Gonda Baard namens de beheergroep en het bestuur en Gerdit Greve namens de leiding van GRC. De heer Wichgers overhandigde de cheque ter waarde van 100 Euro en Tanja van Rossum (gemeente) deelde de petjes uit aan alle kinderen en overhandigde de afvalgrijpers aan jeugd en beheergroep. Bij de Ketelvink is inmiddels de beloofde afvalbak geplaatst. Deze afvalbak is in de route van de gemeente opgenomen om regelmatig te worden geleegd.

ghb

De Ketelvink ook inzamelpunt voor kurk

Bartjes kringloopwinkel is het officiële inzamelpunt voor kurk binnen de gemeente Culemborg. De NVWC wil ook een steentje bijdragen aan het inzamelen van kurk. Kurk komt van de kurkeik, een kostbaar natuurproduct.

In Nederland worden zo'n 325 miljoen flessen per jaar ontkurkt. Dat is goed voor 1.5 miljoen kilo kurk. Dat zijn bij elkaar ongeveer 150 vrachtwagens vol kurken per jaar!

Een kurkeik is een langzaam groeiende boom die 20 jaar moet groeien voordat hij geschikt kan worden. Dan kan hij maximaal negen keer geschikt worden. Als hij vaker geschikt wordt gaat hij dood.

Iedereen kan met deze actie meedoen. Van alle inzamelpunten vanuit Nederland gaan de kurken naar Zwolle. Daar wordt glas en plastic verwijderd en gaat kurk door naar Portugal. Daar wordt het kurk gewassen en fijn gemalen, gemengd met een deel nieuw kurk en verwerkt voor vloeren, isolatie en voetbedden.

Als een inzamelpunt meer dan 15 vuilniszakken verzamelt, wordt de kurk vanuit Zwolle opgehaald. Om mee te helpen aan het vullen van minimaal 15 vuilniszakken is uw hulp nodig. Frans Waroux heeft bewezen dat je ook in je eentje heel wat kurk kunt verzamelen als je in je omgeving bekend maakt dat je verzamelaar van kurk bent geworden.

In de zaal staat meteen rechts naast de deur de emmer met de gebrachte kurken.

Meer informatie over kurk is te vinden op www.kurkrecycling.nl

ghb

30 jaar NVWC

Een groot aantal activiteiten in het kader van 30 jaar NVWC is alweer achter de rug. We zouden er geen groot feest van maken, maar alle "gewone" activiteiten iets bijzonders meegeven. Wat was er zoal: de lezing van Tim Pelsma over klimaatverandering, de lezing van Kars met het (jaar)thema 'Verandering' binnen de NVWC met boerenkoolmaaltijd vooraf, de feestelijke jaarvergadering met het 'Ren je rot-spel', het kamp in Frankrijk, de Heuvelactiviteit Verandering waarbij ook de jeugdgroep zich presenteerde, excursies met extra informatie over het thema en de Special Hak-al.

Als deze Hak-al bij u in de bus valt is het alweer oktober. In deze maand (28-10) en in de volgende maand (18-11) zijn de laatste twee lezingen binnen het thema 'Verandering'. In de convo's leest u hier meer over.

Ook is het weer tijd om het veld in te gaan voor het knotten van wilgen. Wist u trouwens dat de knotwerkgroep al gestart was voordat de vereniging was opgericht? Reden te meer om dit jaar mee te werken of even langs te komen op een van de twee buitenwerkdagen, de Natuurwerkdag van 19-11 en de knotwerkdag van 10-12. Op de Natuurwerkdag willen we het werk wat groter aanpakken, met meer mensen. We gaan dan Staatsbosbeheer helpen bij het onderhoud van een van hun terreinen in ons werkgebied. Welk terrein dat wordt, is nog niet bekend, maar dat zult u tijdig te weten komen.

Bezoek college van burgemeester en wethouders

Op uitnodiging van de NVWC is het college op dinsdag 28 juni bij de NVWC op bezoek geweest. Het doel was om naar aanleiding van de Natuurvisie enkele natuurlijke of natuurlijk te ontwikkelen plekken in Culemborg te laten zien. Rond vier uur waren het voltallige College,

bestaande uit burgemeester Moree, de wethouders Jacobs, Wichgers, Greeven en Stegeman en gemeentesecretaris Van Aken present bij de Ketelvink. De burgemeester offerde daarvoor zelfs een deel van zijn vrije dag op. Zij werden ontvangen door

een delegatie van het bestuur. Onder het genot van een kopje thee of koffie hield Kars een korte inleiding over de NVWC. Bij de burgemeester ontlokte dat de uitspraak dat hij zeker lid zou zijn geworden als hij Culemborg zou hebben gewoond.

Daarna hebben we de fiets gepakt voor een korte ronde door een deel van Culemborg. We hebben stops gemaakt bij het gebiedje tussen het riviertje de Meer, de Meerkade en de Van Limburg Stirumstraat (mogelijkheid van het aanleggen van een vogelbosje), het roekenbosje aan de Beethovenlaan, de natuurvriendelijke oever van de gracht langs de Oostersingel (past goed in de ideeën van de NVWC en verdient een vervolg),

de mogelijke uitbreidingslocatie van de begraafplaats aan de Achterweg en de Plantage (wat te doen met de kastanjemineermot?; graag aandacht voor leuke wandelpaden in Culemborg en directe omgeving).

De laatste halteplaats was, hoe kan het ook anders, de Ketelvink. Onder het genot van een hapje en een drankje is er nog even nagepraat. Rond zes uur ging een ieder met een goed gevoel

huiswaarts. Een luisterend college is een belangrijke politieke partner voor het uitvoeren van ideeën van de NVWC. Een bezoek dat een vervolg verdient, maar dan moet er wel een concrete aanleiding zijn.
yjb

Het Caetshaagse bosje: nieuwe natuur in de stad !?!

Tegen de Van Limburg Stirumstraat aan ligt tussen Meerkade en de Meer een lapje grond van ongeveer 40 bij 110 meter. Bij de kap van de populieren langs de Meerkade vorig jaar is ook dit stukje grond aangepakt en wat opgehoogd met grond (bagger) uit de omgeving. En verder gebeurde er maar niets mee. In het afgelopen voorjaar kwam ons aller Leo van der Kooij op het lumineuze idee, dat de NVWC dit lapje misschien wel zou kunnen adopteren om er een mooi stukje stadsnatuur in te ontwikkelen. Door vooral te mikken op vogel- en insectenbiotopen kun je vrij gemakkelijk een zeer soortenrijk, want ook voor andere soorten zeer aantrekkelijk geheel creëren. Met passende inheemse struiken en kruiden, wat verschillende bodemmateriële en verschillen in nat en droog krijg je een gevarieerd geheel dat door zijn afwisseling van hoog en laag (in planten en in bodemniveau) en van open en dicht ook aantrekkelijk is voor mensen om er, wel over een aangelegd pad,

doorheen te lopen. Wat bebording erbij, waarop de naam van de NVWC dan natuurlijk niet mag ontbreken, en de wandelaar kan er ook nog wat van op steken.

Maar nu: wat wil de gemeente, hoe komen we aan het geld, en wie kan een plannetje maken? Om met het middelste te beginnen: met een goed plan kun je bij verschillende instanties sponsor- of subsidiegelden krijgen. Daarin zien we niet zo'n probleem. De gemeente? Het College staat in eerste instantie wel sympathiek tegenover het idee. Maar vanwege gebrek aan geld voor het onderhoud en aan tijd om creatieve plannen te bedenken, blijken de gedachten van het 'uitvoerend apparaat' vooralsnog gericht te zijn op een populierenakkertje. Dus daar lag wel een probleem. En dan het maken van een plan. Op een gegeven moment bleek dat er op het bedrijf waar een van onze leden werkt, een stagiaire zat te springen om een leuk, afgebakend project rondom de inrichting van een natuurgebiedje, liefst met wat educatieve aspecten erbij. En dan blijkt het doel toch ineens een stuk dichterbij te kunnen komen liggen.

De gemeente ziet het nu in alle lagen meer zitten, zij het onder –terecht- voorbehoud (laat eerst maar eens iets zien over waar we ons op vast gaan leggen). Daar wordt dus nu door de stagiaire aan gewerkt. En als het goed is, komt er naast een gedegen inrichtingsplan ook een goede begroting, waarmee een financier overtuigd kan worden. De stagiaire is zojuist begonnen, het eerste overleg met de gemeente staat voor de deur. Dus wie weet staat er in het volgende voorjaar aan de ingang van het Caetshaagse bosje (vind ik wel een mooie naam, wie weet een betere?) een bord met, in bescheiden letters: "op initiatief van de NVWC ...", en het een en ander aan uitleg over wat er te zien is. En achter het bord, daar gonst het dan van het veelvormige en -kleurige leven.

En ook al blijkt het uiteindelijk om wat voor reden ook niet te lukken om het bosje van de grond te krijgen, dan heeft de NVWC toch weer eens laten merken dat ze haar plek in de Culemborgse samenleving serieus én creatief oppakt!

mvdl

Werk aan het Spoe!

Iedereen heeft ondertussen wel gehoord van de plannen met het Werk aan het Spoel. Dit oude 'fort' uit de Hollandse Waterlinie, dat in feite een met bomvrije gebouwen versterkte inundatiesluis is, krijgt een zeer bijzondere recreatieve en educatieve functie. Het gaat plaats bieden aan kleinschalige horeca, een (open lucht-)theaterruimte, verrassende figuratieve en ruimtelijke beeldende kunst (inclusief cursussen). Maar cultuurhistorie, natuur en natuureducatie krijgen er ook heel nadrukkelijk een plaats. Natuur en de plaats van het Werk in het landschap vormen zelfs een van de pijlers van de plannen. Het initiatief voor deze plannen komt van een groep Culemborgers (ondertussen verenigd in de Stichting Werk aan het Spoel), die hiervoor de volledige steun en medewerking van de gemeente Culemborg (de eigenaar) heeft gekregen. Met hun plannen mikken ze op de Culemborgse bevolking, maar zeer zeker ook op bezoekers van verre. Zo krijgt het Werk een plaats in de lange-afstandswandeling langs de hele Hollandse Waterlinie en komen er wellicht enkele overnachtingplaatsen voor doortrekkers. En daarnaast zal het zonder meer een prettige plek zijn om even te vertoeven, tijdens een wandeling of zo.

Vanaf een vroeg moment in de ontwikkeling van de plannen hebben de initiatiefnemers ook steun gezocht bij de NVWC. Onze kennis, kunde, menskracht en draagvlak achtte men onmisbaar voor de plannen, en terecht. Daarom zit de NVWC, in de persoon van de voorzitter, in het Comité van Aanbeveling en zijn we gevraagd mee te werken aan de inrichting van het Werk op zich en van de natuureducatieve functie ervan. Het ligt in de bedoeling dat we daar, soms in samenwerking met de horeca-uitbaters voor de winterse erwtensoep of een zomeravondglaasje, een aantal 'algemene' uiterwaardenexcursies en lezingen gaan organiseren, een

tentoonstelling over de uiterwaarden en de Culemborgse natuur gaan inrichten en onderhouden en andere goede ideeën (mee) gaan uitvoeren. En het Werk zal voor de NVWC, naast de Ketelvink, een voor de hand liggende tweede vertrekplek worden voor haar eigen excursies.

Ondertussen zijn die plannen in een vergevorderd stadium en komt de realisatie ervan steeds dichterbij. De Stichting zal dan ook steeds vaker van zich laten horen, zoals ze ook heeft gedaan op de monumentendag en de energiezuinige zondag van medio september. Niettemin zal het 'nieuwe' Werk aan het Spoel nog niet meteen gaan draaien: er zijn nog wel enkele procedures te doorlopen. Van echte financiële of juridische hobbels is hierbij geen sprake meer, maar formele afwikkeling en vastlegging kost nu eenmaal tijd.

Vanwege de plaats die we ons in de afgelopen jaren in de Culemborgse gemeenschap hebben verworven zijn we uitgenodigd om mee te denken en mee te werken. En nu breekt ook voor ons zo zoetjesaan de tijd aan concreter te gaan denken aan de uitvoering van de Werkplannen. Om de mogelijkheden die de plannen met het Werk met zich meebrengen, te gaan realiseren.

Het Werk aan het Spoel is, zoals dat in moderne termen heet, een uitdaging met tal van kansen, zeker ook voor de NVWC. Hopelijk voelen lezers van dit artikeltje zich aangetrokken om op niet al te lange termijn de NVWC-taak in het geheel en dan vooral de uitvoering ervan in concreto, mee op te gaan pakken.

Heeft u interesse gekregen? Stuur een mailtje naar ondergetekende (Linvis@tiscali.nl). Als de tijd daar is, zullen we contact met u opnemen om het w(W)erk te beginnen.
mvdI

Mysterybird

Niet veel leden van de NVWC zullen de mysterybird van deze keer ooit in het wild gezien hebben. Dit merkwaardige maar prachtige beest, klinkt als een kruising tussen een zoogdier en een vogel, maar is wel degelijk een 'bird'.

Overigens is deze keer Anouk Post verantwoordelijk voor de tekening.

Oplossing vorige Mysterybird: (grote) zaagbek.

Waar komt die naam vandaan?

De putter

door Ellen Geleedst

Sinds eind maart krijgen Paul en ik regelmatig de vraag wat we toch met putters hebben. Die vraag komt zeer waarschijnlijk voort uit het feit dat er op onze trouwkaart een prachtige pentekening van een putter stond. En ja, dat is toch niet helemaal gebruikelijk.

Nu weet ik niet of er meer mensen zijn die bij een drukker wel eens van die kaartenboeken hebben doorgebladerd. Er is werkelijk van alles mogelijk! Vage romantische plaatjes. Zeer nostalgische plaatjes. Humoristische kaarten voor wie daar de humor van inziet. En het toverwoord lijkt wel: onpersoonlijk. Trouwkaarten met foto's van bruidsparen voorop. Ik hoop niet dat ik iemand nu voor het hoofd stoot, maar ik ga toch geen trouwkaart versturen met een foto van een mij volkomen onbekend stel bij een ondergaande zon of bij een auto waarin wij niet gaan trouwen? Enfin, we wilden iets anders, toen we dit voorjaar onze trouwkaart uitzochten. Iets persoonlijks. En een vogel, ja dat past wel bij ons. En over welke vogel hoefden we ook niet lang na te denken. We hebben iets met de putter. Waarom met de putter? Dat komt omdat ons eerste gesprek op kamp in La Brenne

putter. Foto: Paul van Veen

tien jaar geleden ging over een putter. Daarbij kwamen onze verschillen in vogelkennis wel duidelijk naar voren. Ik vroeg aan Paul, waarschijnlijk in een krampachtige poging om een los gesprekje te beginnen, of putters daar veel voorkwamen. Nou, het krioelde om ons heen van de putters! Misschien geen sterke openingszin, maar ach, als je daar tien jaar later een trouwkaart mee kunt versieren, dan had het vast slechter gekund.

Genoeg persoonlijke ontboezemingen. Laten we eens naar de naam putter gaan kijken. Waar zou die toch

vandaan komen?

De wetenschappelijke naam van de putter is 'carduelis carduelis'. Dat betekent 'op distels voorkomende vogel'. Ook in Nederland heette dit vogeltje lange tijd 'distelvink'. In Vlaanderen heet hij overigens nog steeds zo. En inderdaad, ook rond Culemborg zie je dit vogeltje in groepjes foerageren op distels en kaardebollen. Zeker in het najaar zijn ze daarom royaal vertegenwoordigd in de uiterwaarden.

Om de naam 'distelvink' te verklaren zou ik dan ook geen hele rubriek nodig hebben. Maar putter, waar komt dat dan vandaan?

Lange tijd werd de putter ook wel als kooivogel gehouden. Dat fenomeen is pas geëindigd met de vogelwet van 1936, waarbij onder meer de vangst van deze soort verboden werd. Tot die tijd werden ze bij duizenden gevangen met lijmstokken. Natuurlijk waren ze door de vrolijke tekening geliefd als kooivogel, maar ook door het feit dat ze gemakkelijk kunstjes konden leren. Het schijnt zo te zijn, dat een geliefd kunstje van de putter was om water te putten in een klein emmertje aan een kettinkje. Het moet al een heel oud fenomeen zijn, want de naam putter is al vanaf 1555 bekend. In de bloeitijd van de vogelhandel werden de mooist zingende exemplaren 'bloemputter' of 'rozenputter' genoemd. Een vogeltje dat minder getalenteerd was op zanggebied heette dan 'enkele putter'.

Dan is er nog een ander volksverhaal rond de putter. Er wordt van de putter verteld, dat hij zich bij de schepping nederig op de achtergrond hield. Toen hij uiteindelijk als laatste aan de beurt was om gekleurd te worden, waren er nog maar enkele verrestjes over. Hij kreeg daarom van alle overgebleven kleuren een veegje op zijn vleugels, wat hem uiteindelijk tot een prachtig bont vogeltje maakte.

Dat volksverhaal vind ik persoonlijk mooier om te onthouden dan waar de naam putter echt vandaan komt. Want een vogel die zijn naam dankt aan het feit dat hij al eeuwen als kooivogel is gehouden, dat is toch wel wat zielig. Aan de andere kant geeft hem dat ook weer een zekere bekendheid, want veel mensen kennen het schilderij van Fabritius, met een putter binnenshuis op een nestkastje. Het schilderij is te bewonderen in het Mauritshuis in Den Haag. Maar wie de putter veel dichter bij huis wil bewonderen en in het vrije veld, die komt zeker aan zijn trekken. "Komen ze hier veel voor?" Ja zeker, fiets maar eens naar de Goilberdingerwaard!

La Brenne

Land van meer dan 1001 meren

door Ruud Post

Ten noorden van het riviertje Creuse (zijrivier van de Loire) liggen 2.234 plassen, een streek die Brenne des Étangs wordt genoemd. De étangs (meertjes) zijn ontstaan door turfafgraving, net als veel Nederlandse plassen. Ook in Frankrijk is turf belangrijk als brandstof geweest. De groeiende visstand werd voor de lokale bevolking echter economisch gezien steeds belangrijker, zodat na 1950 door intensivering van de visteelt de vele meren uitgebaggerd en ontriet werden. Hierdoor moest het gebied een flinke veer laten in het vogelbestand van de riet- en moerasvogels. Jaarlijks wordt er nu 1200 ton vissen uit de plassen gehaald waarvan 60% karper. Het vissen gebeurt hier nog op traditionele wijze. Tussen oktober en maart laten de vissers hoog gelegen plassen langzaam leeglopen. Op die manier verzamelen de vissen zich naar het diepere deel bij de sluis. Met netten worden de vissen uit het water gehaald. Het Étang de la Mer Rouge van 160 hectare is een van de grotere meren. Dit étang levert meer dan twintig ton vis.

In 1989 krijgt het gebied meer aandacht als natuurpark. Door met de lokale bevolking afspraken te maken en fondsen te stichten, is het mogelijk geworden om de bijzondere natuurwaarden veilig te stellen.

Tussen de meren tref je venen, heide, bossen en weide aan. Ten zuiden van de Creuse overheerst een glooiend houtwallenlandschap met veel bos, kleine weilanden en kalklandschappen. De Anglin, een zijrivier van de Creuse vormt eigenlijk het derde landschapstype in het gebied. Hier is het culturele erfgoed geconcentreerd, zoals de abdijen die in de 12de eeuw betrokken waren bij het turfsteken.

soorten hier tot broeden komen.

Rosnay

In het departement Centre vormt Indre een region. Daarin ligt met een mondvol Parc Naturel Régional de La Brenne, waar Rosnay centraal in ligt, een gehucht met enkele honderden inwoners, een buurtcafé met natuurlijk een kerk en camping Municipal. Ter oriëntatie: Rosnay ligt 24

Vogelparadijs

In het plasseengebied zijn er talloze vogelobservatieposten. De trilveenvegetatie trekt vele watervogels aan en doordat het gebied aan veranderingen onderhevig is, komen er sowieso veel soorten vogels voor. Sommige plassen vallen 's zomers droog, waardoor allerlei voedsel tussen het riet en in geïsoleerde poelen beschikbaar komt. Weilanden komen in winter en vroege lente onder water te staan. Vogelsoorten als witwangstern, de geoorde fuut, purperreiger en de vele steltlopers worden hierdoor aangetrokken. In La Brenne zijn 267 vogelsoorten waargenomen, waarvan 150

km noordoostelijk van het plaatsje La Blanc. La Blanc is een leuk stadje waar de Creuse dwars doorheen stroomt. Een prominente brug gebouwd in een Romeinse bouwstijl is best een bezoekje waard.

Rosnay ligt, met als doel natuurbeleving, ideaal als uitvalshaven. In de directe omgeving zijn interessante gebieden genoeg waar veel te ervaren is.

Het kamp

Voor de doorgehemelvaarde kampganger is deze locatie geen noviteit. Enkele van ons zijn hier tien jaar geleden eerder neergestreken. En terecht. Na een mislukte landing van een caravan is het kamp op zaterdag geïnstalleerd. Vele van ons zijn later aangekomen dan gepland, wat te wijten was aan de Parijzenaars, die net als ons van dit bijzondere weekend wilden gaan genieten. De ontvangst met de traditionele maaltijdsoep naar Adries recept werd door allen weer enorm gewaardeerd. Eerder gezegd, van Rosnay hoeft je het niet te

hebben maar wel van haar locatie. Natuur in overvloed, fauna en flora in grote mate aanwezig. Door het goed geluimde NVWC-kampgevoel toe te voegen, waren alle ingrediënten aanwezig voor een fantastisch hemelvaartkamp.

Deelnemers

De (vaste) club met enkele nieuwkomers werden met overvloedige zonneshijns in het eerste deel van de week verwend. Naarmate de week vorderde zakte de temperatuur maar zeker niet de stemming. Het aantal deelnemers was 24, waarvan negen personen de vorige editie van La Brenne hadden meegemaakt. Net als tien jaar geleden kwam het zo uit dat Adrie haar eigen jubileum in Rosnay kon vieren. Haar leeftijd verraad ik niet, maar het is toch weer buitengewoon dat Adrie het kamp koos boven haar familie om haar verjaring in Rosnay te vieren. Ik spreek het vertrouwen uit dat Adrie er, net als wij, een fijne herinnering aan heeft overgehouden.

Excursies

De volgende dag, zonovergoten, startte een belangrijk deel van de deelnemers met een dagexcursie te voet door een gebied in de directe nabijheid van het kamp. Het kostte mij geen moeite om de tragedie van Thijs de Kruif voor ogen te hebben. "Zumpige" paadjes die tien jaar geleden zo gehaat werden door Thijs (Hak-al nummer 4 1995 jubileumuitgave), werden gepasseerd ofschoon ik het idee heb gekregen dat in aanvang van het vorige La Brenne-kamp natter geweest moest zijn. De excursie leidde ons langs vervallen boerderijen en étangs. Hierdoor kreeg je een mooi beeld van de geschiedenis van het gebied zoals eerder omschreven.

Fransen zijn in onze ogen praktische mensen. Wanneer de apparatuur het nog doet, wordt het gebruikt totdat het de geest geeft. Je laat het alwaar hij staat. En zo kwam het dat wij midden in het gebied een Guldner (een tractor) aantroffen die de indruk gaf zo aan de klus te willen beginnen maar echt wel van zijn pension aan het genieten was.

Tijdens deze excursie werd de eerste muur- en smaragdhagedis aangetroffen. Later in de week zouden wij ze vaker tegen gaan komen. De open terreinen en moerasgebied maakte de excursie heel divers. Het

bleek heel gewoon om op het ene moment witwangsterns en kleine zilverreiger tegen te komen waarbij een moment daarvoor nog een koninginpage voorbij fladderde. De Europese moerasschildpad kruiste ons pad alsmede bruine en groene kikkers. En zo werd dit deel van de excursie zeer veelzijdig. Deze veelzijdigheid gold overigens ook voor de vele excursies later in deze week.

Veel reigers

Door de week heen zijn er veel tochten georganiseerd. Met fiets- tot auto-excursies zijn er veel delen van het gebied bezocht. Zij voerden langs vogelhutten en de onvermijdelijke étangs. Veel planten, waaronder orchideeën in overvloed. En dan bedoel ik niet de kwantiteit maar de diversiteit. Veel vogels. Reigers in alle soorten (koereiger, ralreiger, kleine- en grote zilverreiger, blauwe- en purperreiger en kwak) zoveel dat deze beesten tijdens het hemelvaartkamp langzamerhand beleefd werden als algemene soorten. Stootvogels -13 soorten-, de vele water- en rietvogels om dan maar te zwijgen over de zangers. Veel dagvlinders. Waarvan de aurelia's -14 soorten- het meest gezien zijn.

Opvallende nieuwkomers in de lijst waren ongetwijfeld de knooppkruid parelmoervlinder en de tweekleurig parelmoervlinder. Veel insecten natuurlijk, ofschoon de hommels, zij stemden kennelijk dit jaar ook non, het massaal lieten afweten. Het gaat te ver om in deze inleiding alle bijzondere beesten te benoemen. Bekijk de waarnemingslijsten maar op je gemak. Het geeft aan wat er zowel gezien is zonder daar wetenschappelijke waarde aan te hechten. We laat de lijsten zien hoe uniek het gebied Parc Naturel Régional de La Brenne is.

Zoogdieren in La Brenne

door Annemarie Roelink

Nadat ik tijdens de voorbereidende kampvergadering had toegezegd een verslagje te schrijven over de waargenomen zoogdieren in La Brenne (dankzij Kars' altijd optimistische inborst, waardoor je vanzelf toestemt) vroeg ik me vaak af of ik daar wel de aangewezen persoon voor ben. Ik voel me altijd behoorlijk onkundig tussen al die veelwetters en ben meer een genietter van het geheel dan iemand die soorten wil scoren. Oftewel: het hele bloemenveldje doet me meer dan te weten welke soorten er allemaal te vinden zijn.

Maar laat ik een poging wagen en het hebben over de 13 soorten zoogdieren die op de een of andere manier werden waargenomen. Sommige dieren hadden hun sporen achtergelaten zodat we wisten dat ze er op een ander tijdstip wel waren geweest, zoals het wilde zwijn en de das. (Van de das noem je een dergelijk wandelpad een wissel.) Andere dieren waren er op een andere manier "geweest" toen ze werden gevonden: een dode egel en een dode beverrat. De beverrat is een kolossaal beest met opvallende oranje tanden. Gelukkig zagen we de beverrat ook nog in levenden lijve: twee zwommen er in een van de meertjes bij het bezoekerscentrum.

Van de kleine, op de grond en in de bomen levende zoogdieren werden konijnen, een eekhoorn en een boommartar gezien. Deze laatste is een grote vijand van de eekhoorn. boommartars zijn goede klimmers en jagen hoog in de bomen.

Van de grotere zoogdieren, wij kampbewoners buiten beschouwing gelaten, werden ree en edelhert meerdere keren gezien en zijn hun sporen gevonden. En natuurlijk waren er ook nog de nodige koeien en schapen en een ezel in de weilanden in de omgeving.

Vlabbij, rondom het kamp en op de camping, werd met behulp van de bat-detector gespeurd naar vleermuizen. Voor de kinderen altijd spannend om in het donker de verschillende soorten te onderscheiden aan de hand van de geluiden. De één tapdant door de lucht terwijl de ander meer smakkende of klappende geluiden maakt. Op deze manier waren de dwergvleermuis, de rosse vleermuis, de watervleermuis en de laatvlieger te horen en soms te zien.

Soortenlijst

bosspitsmuis	vos
muskusrat	ree
beverrat	edelhert
egel	wildzwijn
konijn	dwergvleermuis
haas	rosse vleermuis
bunzing	watervleermuis
martar	laatvlieger
boommater	
eekhoorn	
das	

Klaar voor het ontbijt: Foto: Ruud Post

Bijzondere waarneming? Foto: Ruud Post

Een blokje om. Foto: Ruud Post

Feest met pannenkoeken! Foto: Ruud Post

Even een moment voor jezelf. Foto: Ruud Post

De planten van La Brenne

door Leo van der Kooij

De planten die ons opvielen, hetzij door grootte, vorm en/of kleur of die opvallend talrijk waren zijn tijdens elke excursie wel genoteerd. Een volledige lijst is niet opgemaakt en daar is ook niet naar gestreefd. Dat zou betekenen dat er echt heel serieus gebotaniseerd en gedetermineerd moest worden. De lijst die voor u ligt, is dus een weer-slag van wat zoal op het gebied van hogere planten is waargenomen.

aangebrande orchis. Foto: Leo van der Kooij

Het meest opvallende zijn natuurlijk de orchideeën. Van deze familie werden maar liefst 14 soorten waargenomen. (In de lijst met zijn ze met een aangemerkt). Andere in het oog springende hoge planten waren de affodil, een lelieachtige plant met hoge stempels vol witte stervormige bloemen. De knolsteenbreek, de boomheide, muizendoorn, smal longkruid, gaspeldoorn, blauw parelzaad en vleugeltjesbloem. Een laag plantje met grijze kleine blaadjes en opvallende grote witte bloemen wisten we te determineren als bergzandmuur. Sommige bermen zagen geel van een ons onbekende kruisbloemsoort. Enig determineerwerk bracht ons op Pyrenese kers.

Kalkgebieden zijn altijd de moeite waard, want als er ergens bijzonder veel speciale soorten te vinden zijn, is het daar. Op donderdag 5 mei ging een groepje naar een kalkrijk gebied langs de Creuse. Het terrein lag wat verder van Rosnay, onze kampeerplek, dan de gebieden die wij gewoonlijk bezochten. Het was een gebied dat ook bekendstaat om zijn rijkdom aan vlinders. Maar gelukkig noteerden enkele excursiedeelname ook de planten in het gebied. De lange lijst van planten die op 5 mei zijn waargenomen, is hiermee verklaard.

harlekijnorchis. Foto: Leo van der Kooij

Soortenlijst

gele bosanemoon
witte bosanemoon
knolboterbloem
gevlekte rupsklaver
witte munt
knolsteenbreek
glanzige ooievaarsbek
smal longkruid
bergeik
brem
gaspeldoorn
spekwortel
affodil
blauw parelzaad
bijenblad
pyramidezenegroen
kruipend zenegroen
boomheide
driedelige waterranonkel
vlottende waterranonkel
bergzandmuur
kleine schorseneer
kuifhyacinth
muisendoorn
palmboompje
karthuiser anjer
paarse schubwortel
wit zonneroosje
onderaardse klaver
kruipende ganzerik
ramunculus paludosus
loos blaasjeskruid
waterpostelein
blaasjeskruid sp.
☐ tongorchis
☐ aapjesorchis
☐ ijle orchis
☐ mannetjesorchis
☐ harlekijnorchis
☐ aangebrande orchis
☐ spinnenorchis
☐ welriekende
☐ nachtorchis
☐ bleek bosvogeltje
☐ hondskruid
☐ vliegenorchis
☐ aspergeorchis
☐ grote keverorchis
☐ soldaatje
muisenoer
boshyacinth
heggenrank
tormentil
behaarde boterbloem
egelboterbloem
echte koekoeksbloem
avondkoekoeksbloem
rode schijnspurrie

bleeksprorig bosviooltje
gewone ereprijs
kruisbladwalstro
tijmereprijs
kranskarwij
dolle kervel
grote bevernel
veelbloemegel
salomonszegel
vleugeltjesbloem
hengel
slipbladige ooievaarsbek
paardenbloem
heidekartelblad
akelei
engbloem
madeliefje
echte sleutelbloem
stengelloze sleutelbloem
nachtsilene
esparcette
kogelbloem
akkerboterbloem
gevlekte aronskelk
paardenhoefklaver
echte kruisdistel
kleine pimpernel
echte salie
knolspirea
aarddistel
kruidvlier
adelaarsvaren
ruige weegbree
bevertjes
duist
grote varkenskers
stinkend nieskruid
voorjaarslathyrus
look zonder look
driedistel
blaassilene
maretak
witte dovenetel
speenkruid
groot glaskruid
wilde marjolein
valse salie
ratelpopulier
spaanse ruiters
gewone reigersbek
klein tasjeskruid
bitterzoet
liggend hertshooi
grootbloemmuur
dwergviltkruid
veldsalie
pyrenese kers
veldsla

bergzandmuur. Foto: Leo van der Kooij

vleugeltjesbloem. Foto: Leo van der Kooij

Amfibieën en reptielen

door Annette van Berkel

Het La Brenne-kamp in 1995 heeft al aangetoond dat er veel amfibieën en reptielen zitten in dit gebied. Ook in 2005 zijn ze volop gezien. Vooral de eerste paar dagen met hoge dagtemperaturen leverde veel waarnemingen op.

Slapende boomkikker. Foto: Kars Veling

Boomkikker buikaanzicht. Foto: Kars Veling

Springkikker op hand. Foto: Kars Veling

Kikkers en padden

Natuurlijk begon het al direct de eerste avond met een sfeervol luid boomkikker/rugstreepkikkerkoor. Een enkele fanatiekeling ging die avond al meteen op pad om te kijken of ze de eerste beesten konden verschalken. Inderdaad zaten tussen de braamblaadjes op dezelfde plek als 10 jaar geleden boomkikkertjes te roepen.

Ook de volgende dag werd door een klein deel van de corveeploeg een boomkikker gezien. Heerlijk zonnend zat hij/zij tussen dezelfde braamblaadjes op de plek waar ze die nacht hadden geroepen (zie foto). De eerstvolgende boomkikker werd echter pas op de allerlaatste dag gevonden. Ook deze kikker zat op braam in de 'commune' van Rosnay. Hij was heel braaf en heeft zich in allerlei standjes door velen laten bewonderen en fotograferen (zie foto's).

Opvallend waren de vele springkikkers. Ze werden zowel rond de tenten als op de diverse wandelingen gezien. Vrijwel iedereen heeft de sprongen van deze vlotte kikkers kunnen bewonderen. Vangen viel niet mee en was dus een leuke bezigheid voor de kinderen (zie foto).

Vervolgens liep hij er trots mee rond om hem aan iedereen te tonen! De smaragdhagedis zat ook op de

smaragdhagediskop. Foto: Kars Veling

camping. Na rondgedragen te zijn om aan iedereen te laten zien kon het dier in de haag gefotografeerd worden. Natuurbeleving ten top!

Gelukkig voor de moerasschildpadden zaten zij zo in het moeras dat je er alleen met een kijker of telescoop naar kon kijken.

Reptielen

Spectaculaire vertegenwoordigers blijven natuurlijk de slangen. Weer diverse soorten dit jaar, waarvan ook nu weer helaas een aantal dood. Asphalt is na wat zon erop lekker warm, dus daar liggen slangen graag op. Vooral op een wisselend bewolkte wat frissere dag. Helaas voor de slangen gebruiken auto's dat asphalt voor wat anders ... met dodelijke gevolgen. Zo kregen we adder, ringslang en geelgroene toornslang wel erg goed maar zeer bewegingloos te zien.

Leuker zijn de levende dieren. Zo kroop een hazelworm zeer rustig dwars over de camping. Hij was een beetje koud en dat gaf dus iedereen de gelegenheid een kruipende hazelworm te zien. Tot Leo kwam! Als een echte 'Jerry hoeheetieookweervandiscoverychanel' dook hij op het dier.

Soortenlijst

Amfibieën

groene kikker
bruine kikker
boomkikker
springkikker
rugstreepkikker
kamsalamander

Reptielen

hazelworm
muurhagedis
levenbarende hagedis
smaragdhagedis
adderringslang
ringslang
geelgroene toornslang
europese moerasschildpad

Vlinders en andere insecten in La Brenne

door Kars Veling

rouwmantel. Foto: Kars Veling

veldparelmoervlinder. Foto: Kars Veling

morasparelmoervlinder. Foto: Kars Veling

Kromzitter met Wiggert. Foto: Kars Veling

“Strak trekken nu!”

“Nee, iets verder naar links”

“Hee, iets verder naar links zei ik toch”

“Slaapkop, waar ben je met je gedachten?”

Dagvlinders

Tijdens het opzetten van de tent was het al raak. Geheel afgeleid door een grote vos die even in het kleine eikje naast onze tent kwam zitten. Nog geen half uur op de camping en al een in Nederland uitgestorven soort te pakken. Nee, je hoefde niet van de camping af om leuke soorten vlinders te zien. Rouwmantel, bruin dikkopje, koningspage, koninginnenpage, citroenvlinder, oranjetipje, het hield niet op.

Het weer was heel aardig voor vlinders en ondanks dat we vroeg in het jaar waren, vloog er toch al flink wat. Een aantal soorten zagen we niet als vlinder, maar ook rupsen zijn te herkennen en zo hadden we de tweekleurige parelmoervlinder en de keizersmantel alleen maar als rups. Het was trouwens toch heel goed voor parelmoervlinders. Ook de veldparelmoervlinder, moerasparelmoervlinder, knoopkruidparelmoervlinder en paarse parelmoervlinder hebben we goed te zien gekregen. Op de Commune, vroeger de gezamenlijke weiden, was het volop gefladder. Die ochtend was het nog bewolkt en nat, maar ook toen vond je al de bibberende en slapende beestjes. In de middag kwam de zon volop door en toen vlogen al die soorten tussen de orchideeën rond.

Vaste klant bij bijna alle wandelingen was het bont zandoogje. Postend op een boomblad in de zon en fanatiek achter andere mannetjes aanvliegend als die zich in de buurt waagden. Ook de rouwmantel was veel aanwezig en bijna elke dag hebben we er diverse gezien. De grote vos, die dus ook al bij de tent zat, hebben we zelfs eitjes af zien zetten in een wilg net buiten de camping.

Nachtvlinders

Hoewel we niet met allerlei apparatuur nachtvlinders hebben gelokt, hebben we toch heel wat soorten te zien gekregen. De washokken en toiletten op campings zijn beroemd om hun aantrekkende werking en hier hebben we dan ook fraaie nachtvlinders gevonden. Het meest spectaculair was wel de grote nachtpauwoog, waarvoor de hele Nederlandse kolonie in Rosnay uitliep. De witte tijger is, ondanks zijn naam, wat minder opvallend. Deze witte vlinder met kleine zwarte stipjes vonden we ook in het washok. Overdag vlogen er ook leuke soorten rond, zoals de jacobsvlinder en de glasvleugelpijlstaart. Deze vlinder is familie van de kolibrievlinder en heeft hetzelfde gedrag: hangend voor de bloem met zijn lange roltong nectar zuigen. Fraai was dat er nu ook één stil zat in de vegetatie, zodat je hem eens rustig kon bekijken en zelfs fotograferen. Uiteraard werd er ook naar rupsen gezocht, maar deze konden lang niet allemaal op naam gebracht worden. Wel had Wiggert een prachtige rups van de kromzitter op een takje zitten (hoe zou die toch aan zijn naam komen?).

Libellen

Voor libellen is begin mei echt iets te vroeg in het jaar. De tien soorten die we uiteindelijk op naam hebben gekregen, vormen maar een klein deel van de libellenfauna die hier in de zomer gigantisch moet zijn. De smaragdlibel

met zijn fraaie groenmetallic kleur werd regelmatig gezien en ook werden op diverse plaatsen bruine winterjuffers gevonden. Dit is een van de weinige libellen die als 'volwassen' dier de winter overleeft. In het voorjaar paren de juffers en leggen ze eitjes. In de loop van de zomer komen daar dan weer de winterjuffers van de volgende generatie uit. De vroege glazenmaker hebben we maar eenmaal gezien, maar deze ging wel even zitten, zodat we hem goed konden bekijken.

Overige insecten

Op weg naar het washok hoorden we een heel bijzonder geluid. Het kwam uit een gaatje in de grond en het bleek te gaan om de veenmol, een soort krekkel. Zijn geluid heeft ons heel wat avonden begeleid. Overdag waren er ook krekkels te horen, maar dat was vooral de veldkrekkel. Ook deze zit meestal verscholen in zijn holletje, maar op de camping kwamen we er één tegen die niet weggroop.

De kevers waren goed vertegenwoordigd en we hebben een aardige verzameling met fraaie namen gekregen: rode en zwarte soldaten, gewone oliekever en zowaar een reuzengoudhaan!

Heel bijzonder was het klein vliegend hert. We kennen allemaal wel het 'echte' vliegend hert, maar dit was zijn kleine broertje, met een veel minder imposant gewei. Uiteraard ontbrak ook de meikever niet, groot en opvallend en altijd even onhandig overkomend.

Het is een mooi en kleinschalig landschap daar en er bloeide van alles in de wegbermen en overal zoemde het van de insecten. Misschien is het een goed idee om hier nog eens op kamp te gaan, maar dan wat later in het jaar.

Soortenlijst

Dagvlinders

bruin dikkopje
aardbeivlinder
bont dikkopje
koninginnepage
koningspage
oranjetipje
boswitje
klein koolwitje
klein geaderd witje
oranje luzernevlinder
citroenvlinder
groot geaderd witje
groentje
kleine vuurvlinder
bruine vuurvlinder
staartblauwtje
boomblauwtje
bruin blauwtje
rouwmantel
grote vos
kleine vos
dagpauwoog
distelvlinder
atalanta
gehakkelde aurelia
landkaartje
akkerparelmoervlinder
moerasparelmoervlinder
veldparelmoervlinder
knoopkruidparelmoervlinder
tweekleurig parelmoervlinder
hooibeestje
bont zandoogje
argusvlinder

Nachtvlinders

boterbloempje
glasvleugelpijlstaart
jacobsvlinder
grote nachtpauwoog
witte tijger
dwerghuismoeder
rietvink
Pseudoips fasana
Thyatira batis
eikeneenstraart (sinaria)
Selinia tetralunaria
hagedoornvlinder
tuinspanner (x.fluctuata)
heispanner
klaverspanner

Libellen/juffers

bruine winterjuffer
blauwe breedscheenjuffer
lantaarntje
azuurwaterjuffer
vroege glazenmaker
beekrombout
smaragdlibel
viervlek
platbuik
vuurjuffer
gewone overlibel

Sprinkhanen/krekkels

veldkrekkel
veenmol
bramensprinkhaan juv.
sabelsprinkhanen sp. Juv.
grote groene sabel sprinkaan juv

Wantsen

vuurwants
roodzwarte schuimcicade
groene stinkwants

Bijen/wespen

houtbij
graafbij sp.
hoornaar
polistes dominulus
pelsbij

Kevers

groene zandloopkever
zwart soldaatje
rood soldaatje
klein vliegend hert
pilledraaijer
meikever
gouden tor
kniptor sp.
gewone oliekever
boktor sp.
reuzengoudhaan
glimworm
mestkever
veldkever (vrouwkje)
gouden schalenbijter

Geleedpotigen

miljoenpoot
wolfspin
krabspin
grote wolfspin

Overige waarnemingen

wolzwever
schorpioenvlieg
wintermug
spanrups
langpootmug
kameelhalsvlieg
6 stippig lieveheersbeestje

Vogelaarsparadijsje La Brenne

door Yvonne Gasau

Na het geslaagde hemelvaartkamp van 2003 waren de verwachtingen voor dit jubileumkamp hooggespannen. Als een kamp van drie dagen al zoveel oplevert, wat zullen we dan in een hele week wel niet zien? En dan nog eens op zo'n schitterende locatie, werkelijk midden in een natuurgebied. Je hoefde de camping niet eens af om de fraaiste soorten waar te nemen, en de verrekijkers en telescopen waren dan ook voortdurend onder handbereik.

De kampleiding had niet alleen een schitterende plek gevonden, de excursieleiders hebben ook weer flink hun best gedaan om mooie plekken te vinden en onderweg alles aan te wijzen. Het is natuurlijk wel een bonus als de eerste excursie gewoon achter de camping langs kan, daar zat al zoveel fraais. Kijk maar eens op de lijst 'rond het kamp'- wie heeft er ooit eerder kwakken óp de camping gehad, en zoveel overvliegende zwarte wouwen dat ze na een paar dagen met een schouderophalen werden afgedaan? Elke tent had bovendien recht op minstens twee nachtegalen – die nog knap moeilijk te zien waren overigens, Jouke is het gelukt. (Het blijkt een echt kbkv'tje te zijn.)

Op fietsafstand van de camping bevonden zich meertjes waar ook 's avonds nog allerlei fraais gezien kon worden – witwangsterns, bij zonsondergang zwierend over een spiegelend meertje waar een paartje krooneenden lange rimpelende v-sporen trekt. Gewoon langs de weg: grauwe gorzen op de hekjes, roodborsttapuit op de telefoondraden, een eindeloos roepende hop in een hoge boom. Achter de camping: een kerkuil jagend in de schemering. Iets verderop: kleine meertjes met geoorde futen en steltkluten, weilandjes met koereigers, een bosje waar een cirlogors roept. In elke heg minstens één heggenmus, in het dorp zwarte roodstaart, boompieper achter de camping, Orpheusspotvogel in een natuurgebiedje 15 minuten verderop.

Op de speciale grielen-excursie hadden we ook geluk (eigenlijk hadden we Stef, dat is bij vogelen geloof ik hetzelfde) en bleken er op een omgeploegd veldje twee grielen te zitten. Op de plaatjes lijkt het zo'n opvallend getekend beest, maar dat blijkt toch een uitstekende schutkleur, het duurde toch wel even voordat we 'm in de smiezen hadden. En toen nog een paar minuten voordat we erachter kwamen dat het er twee waren. Later vlogen ze nog heel fraai voorbij (glorieus vastgelegd voor het nageslacht door Ruud). En dat was een rustige dag, met later 'alleen nog' een grauwe klauwier en een paartje rode patrijs.

Het was jammer dat het weer niet altijd even goed meewerkte, een paar geplande avondexcursies werden door harde wind afgeblazen en na de eerste warme dagen was het 's avonds wel erg verleidelijk om maar liever meteen de grote tent in te duiken. Desondanks vertrok er 's avonds nog regelmatig een klein groepje op de fiets met de telescoop op de schouders (Theo heeft van al dat oefenen beslist baat gehad op de Big Day!) om later terug te komen met stoere verhalen, koude handen en een grote dorst. Kortom: misschien geen echte zeldzaamheden zoals in Lauwersoog (de grauwe fitis!) maar veel vogels, veel mooie soorten in een schitterend gebied. Kan ik alvast reserveren voor het volgende hemelvaartkamp?

Op fietsafstand van de camping bevonden zich meertjes. Foto: Ruud Post

Wie heeft er ooit eerder kwakken óp de camping gehad. Foto: Ruud Post

griël. Foto: Ruud Post

zwarte wouw. Foto: Ruud Post

Soortenlijst

dodaars
fuut
geoorde fuut
aalscholver
roerdomp
kwak
koereiger
ralreiger
kleine zilverreiger
grote zilverreiger
blauwe reiger
purperreiger
ooievaar
knobbelzwaan
canadese gans
bergeend
smient
krakeend
wintertaling
pijlstaart
zomertaling
slobeend
tafeleend
krooneend
witoogeend
kuifeend
wespendif
zwarte wouw
rode wouw
slangenarend
bruine kiekendif
blauwe kiekendif
gouwe kiekendif
havik
sperwer
buizerd
dwergarend
torenvalk
boomvalk
rode patrijs

patrijs
kwartel
fazant
waterral
porseleinhoen
waterhoen
meerkoet
kraanvogel
steltkluut
griël
kleine plevier
zilverplevier
kievit
drieteenstrandloper
kemphaan
watersnip
wulp
zwarte ruit
tureluur
groenpootruiter
oeverloper
kokmeeuw
geelpootmeeuw
witwangstern
zwarte stern
visdiefje
houtduif
zomertortel
turkse tortel
koekoek
kerkuil
bosuil
ransuil
nachtzwaluw
gierzwaluw
ijsvogel
hop
grijskopspecht
groene specht
zwarte specht

grote bonte specht
kleine bonte specht
veldleeuwerik
boomleeuwerik
oeverzwaluw
boerenzwaluw
huiszwaluw
boompieper
gele kwikstaart
grote gele kwikstaart
witte kwikstaart
winterkoning
heggemus
roodborst
nachttegaal
zwarte roodstaart
gekraagde roodstaart
paapje
roodborsttapuit
tapuit
merel
zanglijster
grote lijster
cetti's zanger
sprinkhaanzanger
snor
rietzanger
graszanger
kleine karekiet
bosrietzanger
spotvogel
orheusspotvogel
zwartkop
braamsluiper
grasmus
tuinfluiter
bergfluiter
fluiter
tjiftjaf
fitis

goudhaantje
vuurgoudhaantje
gouwe vliegenvanger
bonte vliegenvanger
staartmees
glanskop
kuifmees
pimpelmees
koolmees
zwarte mees
boomklever
boomkruiper
wielewaal
gouwe klauwier
roodkopklauwier
ekster
gaai
kauw
roek
zwarte kraai
spreeuw
huismus
vink
groenling
putter
kneu
europese kanarie
goudvink
appelvink
geelgors
cirlgors
rietgors
gouwe gors

boompieper. Foto: Ruud Post

dodaar. Foto: Ruud Post

boerenzwaluw. Foto: Ruud Post

Adressen

Contactadres:

Natuur-en Vogelwacht Culemborg
Clubhuis "De Ketelvink"
Middelcoopstraat 1A
4102 CE Culemborg
Postbankrek.: 83.31.858
KvK te Tiel: 40156764
e-mail: post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl

Bestuur:

Kars Veling (voorzitter)
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 16 89

Gonda Baard (secretaris)
Martinus Nijhoff 13
4103 WP Culemborg
Telefoon: 0345 - 52 13 94

Yme Jan Bosma (penningmeester)
Wilgenboom 51
4101 WK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 30 08

Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 54 50

Daniël Beuker
Wilgeboom 13
4101 WJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 61 55

Mike van der Linden
Oostersingel 9
4101 AA Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 21 52

Margreet de Nie
Landzichtweg 14
4105 DP Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 67 69

Stellen van vragen aan het bestuur
kan door te bellen of te mailen
naar: bestuur@nvwc.nl

Lidmaatschap en Contributie:

Nieuwe leden en adreswijzigingen
kunnen worden doorgegeven via:
Toine van Laar
e-mail: lidworden@nvwc.nl
of het postadres van
"De Ketelvink"

Betaling geschiedt per
toegezonden acceptgirokaart.
Lidmaatschap per gezin/adres
€15,00 per jaar. Postlidmaatschap
€ 20,00 per jaar. Opzegging
minimaal een maand voor het
einde van het verenigingsjaar.

Coördinatoren:

*Kampen, lezingen, dia-avonden en
cursussen:*
Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 54 50

Nestkastenwerkgroep:

Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 01 35

Vogelwerkgroep:

Ingrid Hille Ris Lambers
Eksterstraat 3
4105 WJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 54 96 09

Plantenwerkgroep:

Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 54 50

Insectenwerkgroep:

Annette van Berkel
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 16 89

Knotwilgenwerkgroep:

Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 43 58

Werkgroep Wintervoeding Vogels

Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 01 35

Werkgroep Natuurfotografie:

Wim Kievit
Verdistraat 13
4102 CL Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 45 61

Begeleiding jeugdgroepen:

Gerdit Greve
Merelweg 20
4105 WZ Culemborg
Telefoon: 0345 53 40 00

Monica Noordhuis
Heimanslaan 867
4102 LN Culemborg
Telefoon: 0345 52 16 17

Contact-adressen:

Dierenambulance Vianen:
Jolande van der Klis
Postbus 390
4130 EJ Vianen
Alarmtelefoon: 06-51 11 12 90
e-mail: jolandevanderklis@hetnet.nl

Kinderboerderij "de Heuvel"

Peter Brosky
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 88 09

Steunpunt NME

Pauline Hoevenaars
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 97 41
(dinsdag en woensdag)
0345 - 47 77 91
maandag t/m donderdag)
bezoek op afspraak
e-mail: nmeculemborg@wanadoo.nl

Diverse Natuurorganisaties:

Milieu:
Milieuklachten gemeente
Culemborg
Telefoon: 0345 - 47 77 94
(tijdens kantooruren)
Na kantooruren politie
Telefoon: 0900 - 88 44

Klachten meldlijn gemeente

Culemborg
Telefoon: 0345 - 47 79 59

*Milieuklachten en
informatiecentrum (MKIC)*
Telefoon: 026 - 359 99 99

Veldpolitie:

(Werkhoven)
Den Hartog: 0345 - 55 15 58
(Cothen)
Vrieling: 0345 - 56 16 75
(Zeist)
Meldkamer: 030 - 692 48 24

*Algemene Inspectiedienst
AID groendes*
Telefoon: 030 - 669 26 40 of
030 - 669 26 63

Gemeentepolitie

Triosingel 34
4101 XC Culemborg
Telefoon: 0900 - 88 44

Vereniging Milieudefensie:
Postbus 19199
1000 GD Amsterdam

Milieudefensie Steunpunt

Culemborg:
Fredrik van Eedenlaan 30
4103 WB Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 30 97
e-mail: milieudefensie.culemborg@planet.nl

Milieuwerkgroep

Noordwest-Betuwe:
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 43 58

Werkgroep Milieu

Geldermalsen:
Henk ten Berge
Twee Morgen 16
4196 JT Tricht
Telefoon: 0345 - 57 39 74

Milieuwerkgroep Buren:

Goof den Hartog
Kloosterlaan 15
4111 LG Zoelmond
Telefoon: 0345 - 50 20 61

Informatie:

Clubhuis:
"De Ketelvink" voormalig
"Ketelhuis" op Terweijde.

Bibliotheek:

Boeken/verslagen/tijdschriften in
"De Ketelvink".
Informatie en uitleen
woensdagmorgen of op afspraak
Telefoon: 0345 - 52 13 94

Het Vogeljaar:

Jaarabonnement door
overschrijving van €12,55 op
girorekening van de N.V.W.C.,
ondervermelding van
"Het Vogeljaar"

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is er een
verbandtas en -trommel aanwezig
in "De Ketelvink". Aanvullingen
z.s.m. na gebruik doorgeven aan
de beheerder:
Ellen Geleedst
Dorpstraat 24
4111 KS Zoelmond
Telefoon: 0345 - 52 19 53

Inleveren vogelwaarnemingen:

e-mail: waarnemingen@nvwc.nl
Invulformulier te vinden op www.
nvwc.nl of via
de speciale bak in "De Ketelvink"

Vogelopvang:

Alle "wilde" zoogdieren en vogels,
die hulpbehoevend zijn kunnen, na
overleg, gebracht worden naar:

(tijdens kantooruren)
Kinderboerderij "de Heuvel"
Jan Kaper
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
Telefoon: 06 - 51 57 23 05

(na kantooruren)
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 01 35

Postadres Redactie De Hak-al:

Ellen Geleedst
Dorpstraat 24
4111 KS Zoelmond
Telefoon: 0345 - 52 19 53
e-mail: redactie@nvwc.nl

Indien deze Hak-al onbezorgbaar,
graag retour aan:

N.V.W.C.
Middelcoopstraat 1A
4102 CE Culemborg

AGENDA

oktober

01	09:00	vogelwerkgroep	world birdwatch
03	20:00	fotowerkgroep	fotografie-avond
10	20:00	bestuur	bestuursvergadering
24	20:00	coördinatoren	opstellen jaarprogramma 2006
28	20:00	dialezing	Yucatan in Mexico
29	09:00	plantenwerkgroep	paddenstoelenexcursie
31		redactie	inleveren kopij Hak-al

november

07	20:00	fotowerkgroep	fotografie-avond
14	20:00	bestuur	bestuursvergadering
18	20:00	dialezing	
19	09:00	knotwerkgroep	knotwilgen snoeien
22	20:00	bestuur	kernledenoverleg (ARBO plan)
23	20:00	plantenwerkgroep	mossen-avond

december

10	09:00	knotwerkgroep	knotwilgen snoeien
14	20:00	insectenwerkgroep	vakantiefotodiaendigitaleplaatjesopnaambrengavond
19	20:00	bestuur	thema-avond

31 oktober deadline kopij Hak-al

Kijk voor het laatste nieuws op www.nvwc.nl